

תהש תהש
KISLEV
TEVET
ROŠ CHODEŠ

VĚSTNÍK ŽIDOVSKÝCH NÁBOŽENSKÝCH OBCÍ
V ČESKÝCH ZEMÍCH A NA SLOVENSKU

Kresba Jiří Sliva.

CHANUKA SAMEACH – חנוכה שמח

CENY PAMĚTI NÁRODA

Mezi čtyřmi bojovníky proti nacismu, kteří převzali 17. listopadu v Národním divadle v Praze Ceny Paměti národa, každoročně udělované neziskovou organizací Post Bellum pamětníkům zlomových momentů minulého století, byli letos i dva členové Židovské obce v Praze, Anna Hyndráková, která přežila koncentrační tábory a podařilo se jí na konci války uprchnout z pochodu smrti, a Viktor Wellemín, bojovník od Tobrúku, vážně zraněný při útoku u Dunkerque. Spolu s nimi byli oceněni Lýdie Kovářová za pomoc odbojářům ve slovenských horách a Branislav Tvarožek, který podporoval partyzány a aktivně se účastnil Slovenského národního povstání. Po válce ho komunisté odsoudili k pěti letům vězení v uranových dolech.

Ocenění jim bylo uděleno za to, „že ve svém životě prokázali, že čest, svoboda a lidská důstojnost nejsou prázdná slova“.

POSLANCI PROTI BOJKOTU

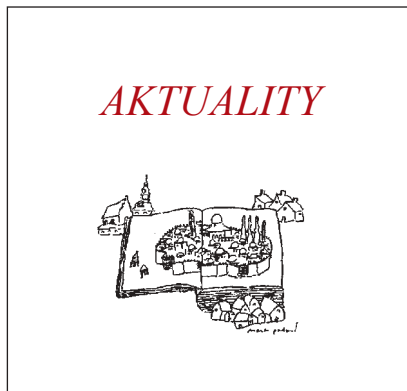
Prohlášení

V posledních týdnech čelí Stát Izrael nově vlně barbarského násilí vůči jeho občanům ze strany radikálních arabských útočníků. Evropská komise namísto zřetelně artikulovaného odsouzení těchto činů podniká na svého klíčového spojence a reprezentanta západní politické kultury v regionu propagandistický a potenciálně i ekonomicky citelný úder.

Šokující rozhodnutí Evropské komise o speciálním označování izraelského zboží z Judska, Samaří a z Golanských výšin je důkazem hluboko zakořeněné nenávisti některých politiků k jediné blízkovýchodní demokracii a vyvolává otázku, zda napříště zapojovat do struktur evropské administrativy osoby s politicky extremistickou minulostí.

Po snaze direktivně vnutit členským státům Evropské unie relokační mechanismus jde krátce za sebou o další selhání Evropské komise, jejíž někteří členové se zřejmě stále intenzivněji vzdalují realitě dění v Evropě a jejím širším okolí. Takoví ohrožují nejen pověst stávajícího vedení Evropské unie, ale posilují nedůvěru obyvatel k myšlence evropské integrace jako takové.

Na světě je aktuálně vedeno kolem dvou stovek různých územních sporů. Evropská komise se ovšem soustředí právě na dění v Izraeli, kde se otevřeně staví proti zájmům židovského státu. Z dlouhodobého hlediska jde pro Evropu a její hodnoty o sebedestruktivní chování. Ohrožení či ztráta společenství se Státem Izrael by dopadly negativně právě na Evropu. Ta by se zvláště po útocích v Paříži měla právě od Izraele začít učit, jak zacházet s teroristy.

Česká republika a její zástupci reprezentují v evropských strukturách v otázce blízkovýchodního konfliktu většinou racionální pozici, vyvažující mnohdy extrémní diskurz debaty. Česko by se mělo podobně chovat i v případě prvního kroku k centrálně organizovanému bojkotu izraelských výrobků, takovou praxi hlasitě odmítnout a rozhodnutí Evropské komise neaplikovat.

Robin Böhnisch (ČSSD), předseda skupiny přátel Česká republika – Stát Izrael v Meziparlamentní unii, a dále poslankyně a poslanci: **Petr Gazdík**, místopředseda PS PČR (TOP 09 a Starostové); **Jan Bartošek**, místopředseda PS PČR (KDU-ČSL); **Pavel Bělobrádek**, místopředseda vlády (KDU-ČSL); **Jan Zahradník** (ODS); **Martina Berdychová** (ANO); **Daniel Korte** (TOP 09 a Starostové); **Marek Benda** (ODS); **Zdeněk Bezcený** (TOP 09 a Starostové); **Jan Chvojka** (ČSSD); **Marek Ženíšek** (TOP 09 a Starostové); **Pavel Šrámek** (ANO); **Ladislav Šinčl** (ČSSD); **Antonín Sedřa** (ČSSD); **Pavčina Nytrová** (ČSSD); **Bohuslav Chalupa** (ANO); **Pavel Plzák** (ANO); **Jana Pastuchová** (ANO); **Karel Tureček** (TOP 09 a Starostové); **Richard Dolejš** (ČSSD); **Jiří Mihola**, předseda poslaneckého klubu (KDU-ČSL); **Václav Zemek** (ČSSD); **Zbyněk Stanjura**, předseda poslaneckého klubu (ODS)

ps

VÁŽENÉ ČTENÁŘKY, VÁŽENÍ ČTENÁŘI,

přejeme vše dobré v novém kalendářním roce. Doufáme, že nám i nadále zachováte svou přízeň, které si velmi vážíme. Nové předplatitele srdečně vítáme. Měsíčník *Roš chodeš* zasiláme buď v klasické papírové podobě poštou v neprůhledných obálkách, nebo také elektronicky v PDF.

Zasílání časopisu poštou i elektronicky lze uhradit bankovním převodem na níže uvedený účet Federace židovských obcí v ČR. Prosíme, pokud provádíte platbu z ciziny, uhradte bankovní poplatky (cca

100 Kč), nejsou zahrnuty v ceně předplatného. Nepoužívejte šeky; pokud nemůžete použít bankovní spojení, zašlete laskavě příslušnou částku v bankovkách doporučeným dopisem.

Roční předplatné pro ČR je 400 Kč, elektronicky v PDF 240 Kč; roční předplatné do Evropy stojí 750 Kč, elektronicky v PDF 240 Kč; roční předplatné do zamoří stojí 1000 Kč, elektronicky v PDF 240 Kč. Částku v korunách nebo její ekvivalent v eurech či dolarech zašlete laskavě na číslo účtu 030031-1936511339/0800 (IBAN CZ14 0800 0300 3119 3651 1339; BIC GIBACZPX) u České spořitelny, a. s. Jako variabilní symbol uvádějte 122016; jako údaj příkazce jméno předplatitele.

Na území ČR je též možné použít k platbě poštovní poukázku typu C. Pokud budete platit osobně v Židovské radnici (Maiselova 18, Praha 1), tak ve 2. patře v pokladně Federace židovských obcí v ČR u paní ing. G. Slezákové nebo sl. M. Wichsové. Na uvedené účty lze též uhradit platby za Luach (70 Kč + poštovné, variabilní symbol: 5776) a *Židovskou ročenku* (195 Kč + poštovné, variabilní symbol: 201516).

Objednávky předplatného zašlete do redakce *Roš chodeš*, Izraelská 1, 130 00 Praha 3, e-mail: roschodes@sefer.cz, telefon: 226 235 217/8, mobil: 605 319 468. Na těchto kontaktech rádi zodpovíme i vaše případné dotazy. Do objednávek uveďte jméno, poštovní adresu a u elektronického zaslání svůj e-mail.

redakce

OBSAH

- Izraelský prezident v České republice **3**
- K rozhodnutí EK označovat zboží ze židovských osad **3**
- Sidra na tento měsíc **4–5**
- Menora, naše světlo svobody **5**
- Jen hmota a čisté linie
- rozhovor s malířem a sochařem Jaroslavem Rónou **6–7, 9**
- Slovenská cesta
- Konference o židovském kulturním dědictví v Bratislavě **8–9**
- Příběh Anny Butové **10–11, 13**
- Verwandlung* neboli *Proměna* **12–13**
- E. Keret: *Sedm dobrých let* **14**
- Havlovy stopy v Izraeli **15**
- Proměna* v Ypsilonce **15**
- Vous mistra Jana Husa **16**
- Izrael: Facebooková intifáda **17**
- Luciferův efekt
- Vybráno z českých médií **18**
- Kalendárium **19**
- Knihy, výstavy, události **20–21**
- Výzvy, zprávy, inzerce **22**
- Zprávy z obcí **23**
- Zprávy ze světa **24**
- Rejstřík 2015 **I–IV**

Evropská komise schválila 11. listopadu pokyn, který nařizuje, že zboží, které Izrael vyrábí ve svých osadách na územích Západního břehu (včetně východního Jeruzaléma) a Golanských výšin a vyváží je do EU, musí mít pro přesnou informaci zákazníka zvláštní označení o svém původu. Tedy nikoli „vyrobeno v Izraeli“ nebo na „Golanských výšinách“, ale „vyrobeno na Golanských výšinách“ a k tomu ještě „v izraelské osadě“. Jde hlavně o ovoce a zeleninu vypěstovanou v osadách v údolí Jordánu, ale také o víno (z Golan) či kosmetické výrobky.

Skutečnost, že zvláštní označení vyžaduje EU ze všech států vyrábějících zboží na sporném území jen od Izraele a že příkaz přišel v době, kdy se Izrael potýká s vlnou teroru, kdy evropské občany neohrožuje Izrael (a jeho produkty), ale islamističtí teroristé, a nakonec, že toto nařízení (jež způsobí, že zboží z osad ztratí celní výhody volného obchodu v EU a posléze povede k celkovému bojkotu zboží z osad) uškodí především palestinským zemědělcům, kteří v těchto osadách pracují, vzbudilo logickou kritiku. Mluvčí izraelského ministerstva zahraničí Emmanuel Nahšon mj. řekl: „Zavedení značení posílí radikální kruhy, které podporují bojkot Izraele a upírají mu právo na existenci.“

NEOZNAČUJTE RAJČATA

Kritika označování proběhla i u nás (viz mj. protestní dopis na straně 2) a v západním tisku. Komentátor amerického týdeníku *Jewish Journal* (jewishjournal.com) David Suissa se ptá, „jak je možné, že v současné době mohou evropští úředníci věnovat tolik času právě vyčleňování Izraele? Teď, když jsme byli svědky, jak barbari zničili brány města světa, začnou se už věnovat rozumnějším prioritám? Nebo budou pokračovat se svou posedlostí a vnímat izraelsko-palestinský konflikt jako původce všech globálních sporů – jako by jejich rezoluce mohly zastavit bezuzdné islamistické násilí, které ohrožuje Evropu a další části světa? Zajímalo by mě, jaký signál vysílají tihle evropští šéfi teroristům, když tolik usilují o to, aby zvlášť označili izraelskou zeleninu. Evropští vůdci by spíš měli požádat o izraelskou pomoc v boji proti sílící pohromě. Bůh ví, že

Izrael má v této oblasti bohaté zkušenosti. Ale nejprve by Evropa potřebovala lekci o tom, koho přednostně označovat. Označujte teroristy. Označujte jejich ideologii. Označujte spojence, kteří vám s nimi mohou pomoci bojovat. Ale přestaňte označovat izraelská rajčata.“

NEPODSTATNÝ ROZDÍL

Jonathan Tobin, komentátor listu *Commentary*, kritizuje fakt, že označování schválil i prezident Obama, a zdůrazňuje: „Vysvětlení, že označování těchto výrobků se děje proto, aby zákazníci neby-

OZNAČUJTE TERORISTY, NE IZRAELSKÁ RAJČATA

K rozhodnutí EK označovat zboží z židovských osad

li uváděni v omyl, je nesmysl. I britský soud prohlásil, že neexistuje právní základ pro tvrzení, že zákazník, jenž si koupí třeba kosmetický výrobek od Ahavy, který se vyrábí na Západním břehu, je uveden v omyl informací o jeho izraelském původu. Nutno také dodat, že z pohledu většiny Palestinců a lidí, kteří podporují všeobecný bojkot Izraele, je rozdíl mezi Židy na Západním břehu a v Jeruzalémě a těmi, kdo žijí uvnitř hranice před rokem 1967, nepodstatný. Ti, kdo neuznávají právo Izraele na existenci, vidí celý Izrael jako okupované území, což nedávno prohlásil i vůdce palestinské samosprávy Mahmúd Abbás.“

Tobin dále připomíná, co napsal znalec mezinárodního práva profesor Eugene Kontorovich v komentáři v *The New York Times*: „Spousta Evropanů, Američanů i Izraelců s izraelskými osadami nesouhlasí. Ale existující dohody, například ty vytvořené pod záštitou Světové obchodní organizace, zaručují, že všechny příkazy a omezení musí být aplikovány stejně všemi národy, nikoli jen některými. Jinak řečeno – i přesto, že nesouhlasíte s Židy, kteří žijí na sporném území, odkud je chtějí Palestinci vytlačit, žádný národ nemá právo označovat tímto způsobem zboží z těchto oblastí. Jelikož žádný jiný národ na světě není vystaven takovému zacházení, není pochyb o tom, že máme co do činění se zaujatostí. A zaujatosti vůči Židům se říká antisemitismus“ (commentarymagazine.com).

Kelly McParland v kanadském listu *National Post* píše: „Předstírat, že toto rozhodnutí je jen administrativní zvláštnost, znamená zastírat zlovolnou povahu jeho dopadu. Důvodem nejsou obchodní zájmy, ale evropská netrpělivost kvůli nedostatečnému vývoji mírového procesu a sílící vliv muslimské populace v Evropě, jež sympatizuje s Palestinci a nesnáší Izrael“ (nationalpost.com).

DVOJÍ METR

Rozhodnutí kritizují i čeští europoslanci. V anketě na otázku, zda jim přijde, že rozhodnutí Evropské komise je správné, již provedl server Euroskop.cz, odpovídalo dvanáct poslanců napříč politickým spektrem. Kromě K. Konečné (KSČM), která rozhodnutí pokládá za správné, neboť neoznačování by „znamenalo legitimizovat nelegální okupaci a umožnilo by to Izraeli z této okupace profitovat“, a L. Niedermayera a J. Štětiny (TOP 09/EPP), kteří se domnívají, že rozhodnutí EK nelze „podsouvat politické motivy a úmysly“, vidí všichni dotázaní nařízení kriticky. Pavel Svoboda (KDU-ČSL/EPP) odpověděl: „Je to nepřímá výzva k bojkotu Izraele, těžko si lze v mezinárodním kontextu představit horší dobu pro podobný krok, než je tato. A proč tedy ne Krym, Jižní Osetie a Abcházie? Dvojí metr by neměl být vizitkou Evropské komise.“

Miroslav Poche (ČSSD/S&D): „Myslím si, že většina sankčních mechanismů nebo opatření podobného typu nepřispívá k ukončení konfliktů nebo zmírnění napětí. Klíčem k trvalému řešení izraelsko-palestinského konfliktu je v první řadě politický dialog, k čemuž by EU měla maximálně přispívat a snažit se obě strany dostat k jednacímu stolu a vytvořit jim příznivé podmínky pro diskusi. Toho ale nemůžeme dosáhnout, pokud bude mít ta či ona strana pocit, že straníme té druhé. Zároveň nátlaková opatření již vyhrocenou situaci mohou spíše zkomplikovat, než že by přispívala k dosažení dohody.“ A na závěr Tomáš Zdechovský (KDU-ČSL/EPP): „Přijde mi to stupidní a nedomyšlený protižidovský krok. Pevně věřím, že se paní Mogheriniová probudí a tento návrh stáhne. Nicméně pokud by k tomu někdy přikročila, budu to brát jako doporučení, které výrobky mám naopak preferovat.“ (am)

VAJECHI (1M 47,28–50,26)**Požehnání proti zapomnění**

Drama starších a mladších bratrů, které jsme sledovali v První knize Mojžíšově od Kaina a Ábela a dál, zvláštním způsobem vrcholí v příběhu Josefových dětí. Jakov/Jisrael má brzy zemřít. Josef otce navštíví a přivede s sebou své dva syny, Menašeho a Efraima. Je to jediná scéna, kdy se dědeček Jakov setká se svými vnuky. Jakov požádá Josefa, aby děti přistrčil blíž, aby jim mohl požehnat. Text velmi podrobně popisuje, co se pak stalo:

„A Josef vzal oba tak, že měl Efraima po své pravici, k Jisraelově levici, a Menašeho po své levici, k pravici Jisraela, a opět je přistrčil. A Jisrael vztáhl pravici a položil ji na hlavu Efraima, toho mladšího, a levici na hlavu Menašeho, úmyslně zkřížil ruce, protože prvorozený je Menaše... Josefovi se však nelíbilo, vida, že jeho otec pokládá svou pravici na hlavu Efraima, a zvedl otcovu ruku, aby ji přemístil z Efraimovy hlavy na hlavu Menašeho. Řekl otci: ‚Tak ne, tati, prvorozený je tento, na jeho hlavu vlož pravici!‘ Jeho otec se však vzepřel a pravil: ‚Já to věděl, synu! Také z něho bude lid a také on zmohtní, ale jeho mladší bratr zmohtní nad něj a jeho sémě bude plné národů!‘ A požehnal jim onoho dne slovy: ‚Tebou se bude žehnat Jisrael,‘ říkáje: ‚Kéž tě Bůh ustanoví jako Efraima a jako Menašeho!‘, a ustanovil Efraima před Menašem.“ (1M 48,13–14, 17–20)

Není složité pochopit, proč Josef tak úzkostně dbal na to, aby Jakov požehnal nejprve prvorozenému. Jeho otec upřednostnil třikrát mladšího bratra před starším, a pokaždé to způsobilo tragédii. Nejprve se sám Jakov snažil vytlačit svého staršího bratra Ezaua z prvorozenectví. Pak si jako nevěstu vyvolil mladší Rachel (a nikoli její starší sestru Leu) a nakonec protežoval své nejmladší syny Josefa a Benjamina, měl je raději než starší děti Reuvena, Šimona a Leviho. Důsledky tohoto všeho byly katastrofální: odcizení od bratra Ezaua, napětí mezi sestrami Rachel a Leou a nepřátelství mezi jeho syny. Josef si kvůli tomu zakusil své – bratři ho hodili do studny, nejprve ho chtěli zabít, pak ho prodali do egyptského otroctví. Je možné, že se jeho otec nepoučil?

Nebo si snad myslel, že Efraim – kterého ho měl Josef po pravici – byl starší? Věděl vůbec Jakov, co dělá? Neuvědomil si, že riskuje, že rodinné nepřátelství bude pokračovat i v další generaci? Jaký důvod ho mohl vést k tomu, aby dal přednost

SIDRA PRO TENTO MĚSÍC

Václav Hollar: *Jakov žehná Efraimovi a Menašemu.*

mladšímu ze svých vnuků? Nikdy je neviděl. Nic o nich nevěděl. Proč ho napadlo dát prvorozenectví Efraimovi a nikoli Menašemu?

Jakov věděl dvě věci a právě ty vše vysvětlují. Věděl, že pobyt jeho rodiny v Egyptě nebude krátký. Než odešel z Kenaánu za Josefem, zjevil se mu Hospodin a řekl mu: „Neobávej se sestupu do Micrajim, jelikož tě tam učiním velikým národem! Já s tebou sestoupím do Micrajim a já tě také vyvedu a Josef položí svou ruku na tvé oči.“ (1M 46, 3–4)

Hospodin tak popsal začátek dlouhého exilu, jež předpověděl už Avrahamovi a jeho potomkům. Jakov znal také jména svých vnuků, Menaše a Efraim. Dal si tyto údaje dohromady a stačil mu to.

Když se Josef konečně dostal z vězení a stal se vladařem Egypta, oženil se a měl syny. Tóra popisuje jejich narození takto:

„Ještě než přišel rok hladomoru, se Josefovi narodili dva synové, které mu porodila Asnat, dcera Potifery, onského kněze. Prvorozeného Josef pojmenoval Menaše, jelikož mi Bůh dal zapomenout na všechny mé útrapy a na celou rodinu mého otce“. A druhého nazval Efraim, jelikož mne Bůh v zemi mé bída učinil plodným.“ (1M 41,50–52)

Tóra zde nanejvýš úsporně vyjadřuje zkušenost exilu, která se během staletí měla mnohokrát opakovat. Nejprve Josef cítil úlevu. Léta, kdy byl otrokem

a pak vězněm, skončila. Vypracoval se. V Kenaánu byl nejmladší z jedenácti bratrů v nomádské rodině pastevců. V Egyptě byl v centru nejmocnější civilizace starověkého světa, mocnější než on byl jenom faraon. Nikdo mu nepřipomínal jeho původ. Nosil královský hábit, prsten, měl kočár, byl egyptský princ. Minulost byla jen trpká vzpomínka, kterou se snažil vytěsnit z mysli. Menaše znamená „zapomínání“.

Jak plynul čas, Josefovy pocity se změnily. Ano, vypracoval se. Ale tento národ ani jeho kultura nebyly jeho. Jeho vlastní rodina byla bezvýznamná, nevzdělaná. Ale přesto k němu patřila, z ní se zrodil. Byli to jen pastevci (jimiž Egyptané opovrhovali), ale mluvil s nimi Bůh – a žádný bůh slunce, řeky nebo smrti, ale Hospodin, stvořitel nebe a země, který se neusídil v pyramidách, chrámech nebo dalších sídlech moci, ale promlouval v lidských srdcích a pozvedl prostou rodinu k morálním výšinám. Než se Josefovi narodil druhý syn, prodělal vnitřní změnu. Ačkoli ho obklopovaly veškeré svody pozemského úspěchu, Egypt mu připadal jako „země soužení“. Proč? Protože to bylo vyhnanství, exil.

Existuje sociologické hodnocení imigrantských skupin, známé jako Hansenův zákon: „Druhá generace se snaží si připomínat to, nač se první generace snažila zapomenout.“ Josef prošel svou proměnou velmi rychle. Než se narodil druhý syn, byl to už jiný člověk. Synka nazval Efraim, a tím si připomínal to, nač se v době Menašeho narození snažil zapomenout.

Jakovovo požehnání Efraima a Menašeho nemělo nic do činění s jejich věkem, hlavní důvod spočíval v jejich jménech. Jakov věděl, že toto jsou první dvě děti narozené v exilu, věděl také, že toto vyhnanství bude dlouhé a bude mít řadu temných chvil. Jakov se proto snažil naznačit všem budoucím pokolením, že vždycky bude existovat rozpor mezi přáním zapomenout (a tedy asimilovat se, přizpůsobit se, umrtvit naději na návrat domů) a nutkáním paměti (vědomím, že toto je „exil“, že patříme do jiného příběhu a náš domov je jinde). Dítě zapomenutí (Menaše) může být požehnáno. Ale větší požehnání náleží Efraimovi, chlapci, který si pamatuje minulost a ví, kdo je, odkud přišel a kam patří.

(Z komentářů rabiho Jonathana Sackse vybrala a přeložila Alice Marxová. Biblické citáty jsou převzaty z překladu rabína E. K. Sidona.)

MENORA – NAŠE SVĚTLO SVOBODY

Na Titově oblouku, slavné římské památce, jsou zpodobněni vítězni římskí vojáci po návratu z pokořeného Jeruzaléma a židovští zajatci, kteří nesou válečnou kořist – mj. jiné vzácný sedmiramenný svícen, menoru, který stával v jeruzalémském Chrámu. Z architektury mocných říší, které kdysi vládly světu, se lze mnoho dozvědět o společenské struktuře tehdejších společností. Patří k nim i velkolepé římské vítězné oblouky, neuvěřitelné masy kamení, které měly oslavovat moc římského impéria.

Egyptské pyramidy se stavěly jako Jehlany – jejich nejširší strany tvořily základ a zužovaly se do tenoučké špičky. Vrchol stavby představuje vládcu, faraona, jemuž všichni ostatní podléhají – stojí pod ním.

Římské panteony se stavěly jako řady sloupů, které drží svažující se trojúhelníkovou střechu. Podobají se starším řeckým chrámům, jen s tím rozdílem, že k chrámovému vstupu nevedou schody. Sloupy symbolizují demokracii těchto společností, nicméně sloupy stále podírají trojstrannou střechu, která představuje nejvyšší císařovu moc.

Struktura moci v židovských modelech se liší. Vezmeme-li menoru, je prvním opakem trojúhelníku, v podstatě to je trojúhelník postavený vzhůru nohama. Podstavcem (špicí) směřuje k zemi, základnou k nebi.

Zatímco ve starověkém Egyptě se obyčejní lidé faraona jako nejvyššího vůdce báli, vzbuzoval v nich hrůzu, Mojžíš se snažil svému lidu pomoci, nepovyšoval se nad něj. Základna menory směřuje vzhůru a stejně se Mojžíš snažil povznášet lidi zprostředkováním Božího učení. On byl onou základnou, bez něj a jeho pokory by menoru nemohla nikdy stát.

Ačkoli byl náš Chrám zbořen a Židé vyhnáni a rozptýleni do všech koutů světa, od Mojžíše se učíme, že každý obyčejný Žid má svůj význam. Tím, že vede morální život a dodržuje základní etické příkazy, je příkladem světu, tvoří jeho základ, podírá ho.

Titův oblouk stojí jako připomínka sice mocné, ale již zaniklé římské říše. Když si rozsvítíme své chanukové svícny, září z nich věčné světlo svobody.

BRYAN WOOD,
vrchní kantor Staronové synagogy

BOHOSLUŽBY

v pražských synagogách – prosinec 2015
kislev – tevet

Staronová synagoga

4. 12. pátek	večerní bohoslužba	15.43 hodin
5. 12. sobota	VAJEŠEV 1M 37,1–40,23 hf: Am 2,6–3,8 mincha konec šabatů	15.25 hodin 16.57 hodin
6. 12. neděle	předvečer Chanuka – rozsvícení 1. světla ▲	16.50 hodin
7. 12. pondělí	1. den Chanuka – rozsvícení 2. světla ▲▲	
8. 12. úterý	2. den Chanuka – rozsvícení 3. světla ▲▲▲	
9. 12. středa	3. den Chanuka – rozsvícení 4. světla ▲▲▲▲	
10. 12. čtvrtek	4. den Chanuka – rozsvícení 5. světla ▲▲▲▲▲	
11. 12. pátek	5. den Chanuka – rozsvícení 6. světla ▲▲▲▲▲▲	
	večerní bohoslužba	15.42 hodin
12. 12. sobota	ŠABAT ROŠ CHODEŠ TEVET – 6. DEN CHANUKA MIKEC 1M 41,1–44,17 4M 28,9–15 mf: 4M 7,42–47 hf: Za 2,14–4,7 mincha konec šabatů	15.25 hodin 16.56 hodin
	rozsvícení 7. světla ▲▲▲▲▲▲▲	
13. 12. neděle	2. den Roš chodeš tevet 7. den Chanuka – rozsvícení 8. světla ▲▲▲▲▲▲▲▲	
14. 12. pondělí	8. den Chanuka	
18. 12. pátek	večerní bohoslužba	15.42 hodin
19. 12. sobota	VAJIGAŠ 1M 44,18–47,27 hf: Ez 37,15–28 mincha konec šabatů	15.25 hodin 16.57 hodin
22. 12. úterý	půst 10. tevet	6.11–16.45 hodin
25. 12. pátek	večerní bohoslužba	15.52 hodin
26. 12. sobota	VAJECHI 1M 47,28–50,26 hf: 1Kr 2,1–12 mincha konec šabatů	15.30 hodin 17.01 hodin

V sobotu šachrit (ranní modlitba) od 9 hodin.

Každý všední den maariv (večerní modlitba) od 19.30 hodin.

Vysoká synagoga

*Ve všední dny šachrit (ranní modlitba) v 8.30 hodin,
mincha (odpolední modlitba) ve 14.00 hodin.*

Jeruzalémská synagoga

V neděli 6. 12. v 16 hodin zde bude rozsvíceno 1. chanukové světlo.

Bohoslužby se konají každou sobotu od 8.50 hodin.

*Páteční večerní bohoslužby zde budou 11. 12. od 15.40 hodin
a 18. 12. od 15.40 hodin.*

Výjma uvedených se zde večerní bohoslužby nekonají.

Bejt Simcha

V sobotu 5. prosince od 10.30 hodin proběhne ranní bohoslužba – šachrit.

Kabalat šabat každý pátek od 18.00 hodin.

JEN HMOTA A ČISTÉ LINIE

Rozhovor s malířem a sochařem Jaroslavem Rónou

Jaroslav Róna. Foto na této dvoustraně archiv J. R.

Malíř a sochař **JAROSLAV RÓNA** (nar. 1957 v Praze) absolvoval Vysokou školu uměleckoprůmyslovou v Praze (obor sklářské výtvarnictví u prof. Stanislava Libenského). V roce 1987 byl jedním ze zakladatelů skupiny Tvrdohlaví. Kromě malby a sochařství se zabývá scénografií, ilustrací knih (k dílům E. A. Poea, F. Kafky, G. Meyrinka a G. Orwella) a literární práci, působil (jako režisér, scenárista, herec) v divadelních skupinách Pražská pětka, Mimóza, Sklep. Je autorem řady soch ve veřejném prostoru (v Praze, Bratislavě, Klenové u Klatov, Chebu, Liberci), v letech 2005–2012 působil na pražské AVU jako vedoucí pedagog v oboru sochařství, roku 2010 vyšla v nakladatelství Gallery jeho monografie od Jiřího Oliče.

Nedávno byla na Moravském náměstí v Brně odhalena Rónova monumentální socha markraběte Jošta. Při této příležitosti jsme ho požádali o rozhovor, jež poskytl ve svém ateliéru na Novém židovském hřbitově ve Strašnicích.

Odkdy pracujete v ateliéru na Novém židovském hřbitově?

Od 80. let minulého století. Když jsem sem poprvé přišel, byla za okny neprůhledná zelená stěna, skutečná džungle, a za zdí bydlela jedna rodina, jmenovali se Francovi. Někdy si tu dělali vzadu za domy ohniček. Všechno to začalo tím, že můj otec už nesnesl, jak je v mém pokoji všechno od barev a všude páchne terpentýn. Jednoho dne jsem přišel domů, všechny moje barvy a štětce byly sbalené v batohu a u toho cedule: „Toto všechno musí okamžitě opustit tento byt.“

To vám bylo kolik?

Asi 21, už jsem studoval UMPRUM. Seděl jsem nad tím batohem a vůbec jsem nevěděl, kam půjdu. V tu chvíli zazvonil telefon a byl to kamarád, keramik Jaroslav Košš, spolužák ze Slovenska, a řekl mi, že našel v Nuslích suterénní ateliér a že když to spolu opravíme, můžu tam pracovat s ním. Přestěhoval jsem se do Nuslí a žil tam jako nějaký nuzný pařížský umělec – celé dny jsem maloval, kamarádi mi seděli modelem, v tiskárnách mi dávali zadarmo zbytky barev, na jídlo jsem si vydělával vracením nalezených lahví. Otec mi odmítl dávat kapesné, asi myslel, že si to rozmyslím, ale já měl taky svou hlavu. A on nakonec ustoupil. Jednoho dne tam za mnou přišel a oznámil mi, že se poptal na židovské obci, a že když opravíme jeden poničený byt na hřbitově, můžu prostory užívat. S různými peripetemi to vydrželo dodnes.

Od 90. let se hřbitov začal civilizovat, čistit. U toho jsem trochu pomáhal, s tehdejší správce jsme označovali přestárlé stromy nebo jsem navrhl lustr do tahary ve svém oblíbeném stylu art deco.

Myslíte, že zdejší hřbitov svou architekturou nějak inspiruje vaše sochy? A máte své oblíbené náhrobky?

Určitá strohost, vyváženost a solidnost tvarosloví, které tady vídám, mě určitě ovlivnily. Tady nejsou žádné okrasy navíc, žádné kýčovitě figury, jenom hmota a čisté linie. Strohost nebo jen mírná dekorativnost tenhle hřbitov stylově zceluje.

Mám moc rád náhrobek Jana Kotěry pro rodinu Elbogenových u zadní zdi. Jsou tam dva od Jana Kotěry vedle sebe: první ještě v čistě secesním, rostlinně zdobném stylu, a druhý je modernější, jednodušší a monumentálnější, ve stylu art deco, takže je tam krásně vidět ten přechod mezi styly. To jsou opravdu klenoty. Je škoda, že dnes už lidé hřbitovním náhrobkům tolik péče nevěnují. Je to asi otázka financí, ale i citlivosti.

Vy jste tu udělal tři náhrobky.

První byl pro vrchního kantora Viktora Feuerlichta, návrh jsem rodině věnoval. Chtěl jsem, aby ten náhrobek byl něčím novým a současně navazoval na ostatní v řadě. Pak jsem navrhl hrob svému otci, tomu jsem chtěl udělat samozřejmě také něco zajímavého: je z indické žuly a spolupracoval jsem s jednou kamenickou dílnou z Liberce, ve které jsou opravdu skvělí řemeslníci. A hned vedle mého otce si koupila hrob rodina Lischkeových. Ti mi až na rámcový finanční limit nechali volnou ruku, a tak jsem navrhl oválný hrob ze světlé liberecké žuly, která je krásná a kvalitní, a když zmokne, tak zružoví.

Jak se vám líbí stavba – hrobka, kterou navrhl Kurt Gebauer pro ostatky ze zrušeného hřbitova ve Vladislavově ulici?

To je skvělá práce! Za dané situace to bylo ideální, velmi citlivé řešení. Snad jediná maličkost – že ty vnitřní stěny hrobky mohly být také tesané, a ne řezané, ale to není tak důležité. O to je ale horší ten pomník československým obětem holocaustu, kterému se obecně tady říká „pračka“ a který opravdu za všeho nejvíc připomíná automatickou pračku. Navrhl ho architekt Stehlík, obecně známý jako člověk, který vytuneloval Poldovku.

V roce 2003 jste na Starém Městě v Praze vytvořil bronzový pomník Franze Kafky. Jak tuto sochu vidíte s odstupem více než desetiletí?

Mám se svými hotovými věcmi ve veřejném prostoru vždycky po nainstalování určitý problém. Když je dám na místo, musím je nějakou dobu pozorovat, abych je definitivně celkově zhodnotil. Ale současně od té práce ještě nemám vnitřní odstup, a tak k nim chodím jako nějaký vetřelec, zkoumám, jestli mají správnou velikost, jestli jim něco nechybí nebo nepřebývá. To jsem měl i s Kafkou, a hodně dlou-

Detail pomníku Franze Kafky.

ho. Ale jak plyne čas a jak si ta socha i okolí, které jsem v tomhle případě kvůli ní speciálně upravoval, sedá, jak se jí lidé dotýkají a ona chytá dobré světlo, tak přestanu vnímat detaily a vnímám jen celek a mám z ní radost. A tohle je ten případ.

Pro dům Špalíček v Chebu jste zpodobnil Davida, jak sedí na hlavě Goliáše. David tam vypadá jako rytíř v brnění – lze to považovat za jezdeckou sochu?

To asi ne. Je to zkrátka vítězný pastevec David, jenž má na sobě vypůjčené brnění (mimochodem jeho hlava je hlava současného dalajlamy, když mu bylo asi 14 let), jenž sedí na useknuté hlavě obra Goliáše, aby tím bývalého obávaného nepřítele ještě více ponižil. Hlavu Goliáše jsem pro změnu vytvořil podle hlavy boxera Mikea Tysona – extrémně brutálního šampióna těžké váhy.

David a Goliáš.

Co říkáte na pohyblivou hlavu Franze Kafky od Davida Černého na prostranství nedaleko Národní třídy?

Vlastně mi to nijak nevnadí – jen bych byl radši, kdyby to neměl být právě Kafka. Ale lesklá, pohyblivá a proměnlivá obří hlava před obchodákem, proč ne? To mi víc vadí ty strašlivé výduchy z metra hned vedle: také se lesknou a ten prostor všechny tyhle masivní lesklé věci dohromady úplně zabíjejí. Ale kdyby tam nebyly ty obří výduchy, tak samotná lesklá točící se hlava by byla moc pěkná.

Ilustroval jste některé Kafkovy prózy. Jaká to byla práce a jak vůbec vnímáte možnosti texty tohoto autora doprovázet obrazem?

Když jsem si četl některé jeho texty, dělal jsem si pro sebe obrázky, které jsem pak vydal v knížce *Umanuté kresby*. Na základě toho mě pak oslovilo jedno malé nakladatelství, které chystalo bibliofilské vydání *Popisu jednoho zápasu*. Ale najít výtvarný ekvivalent ke Kafkově textu je skoro nemožné. Znáám jen jednoho malíře, který maloval tak, že něčím doslova vystihl podstatu Kafkových próz. Ten malíř Kafku asi nikdy neilustroval, nevím, jestli ho vůbec znal, jmenoval se Anton Räderscheidt a pocházel z Kolína nad Rýnem. Ve 20. letech se stal příznivcem moderny, pak magického realismu. Jeho umění prohlásili nacisti za zvrhlé, on se ještě navíc zamiloval do židovské fotografky, se kterou uprchl z Německa. Viděl jsem jeho obrazy nedávno v Benát-

kách na výstavě umění výmarské republiky. On maloval třeba takové výjevy z ulic, skupiny lidí, kteří jdou ve skupině, ale přitom z toho číší totální osamělost, strnulost, maloval prostě přesně tak, jak Kafka píše. To já tak dobře neumím, i když si myslím, že se snad jeho atmosféry nějak dotýkám. Ale nejlepší asi je, když se Kafka vůbec neilustruje, obrazy narušují čistotu představy přímo z psaného slova.

Také jste dělal scénu k filmu *Amerika*.

Kafka psal o Americe, ale nikdy tam nebyl, tak jsem si představoval, že mohl vidět americké město jako Prahu, ale mnohem vyšší, a tak jsem to taky do toho filmu navrhl. Jako Prahu, ale místo mrakodrapů hodně vysoké měšťanské domy. Nakonec se tyhle návrhy z finančních důvodů ne-realizovaly. Vůbec mě ten film hodně zklamal. Ale zase jsem si za peníze, které jsem si tam vydělal, mohl realizovat v bronzu sochu *Podobenství s lebkou*.

Máte pocit, že v Praze chybějí moderní sochy, a kde by pro ně bylo vhodné místo?

Současné sochy tu určitě chybějí. Myslím, že není vhodné dávat sochy na Malou Stranu nebo na Staré Město, protože tam na to není místo. Kafkův pomník byl v tomhle ohledu výjimka. Viděl bych je spíš tam, kde je prostor – na Praze 6, tam, kde jsou technické univerzity, ve Vršovicích nebo v určité části Žižkova a samozřejmě na sídlištích. Dnes se dají udělat sochy, které odhlají všemu a nejsou tak výrobně náročné, ze železa, betonu, z traverz. Když se člověk podívá v Paříži v Défense na monumentální, barevné, hravé sochy, to je radost. Takhle by se dala probarvit a ozvláštnit sídliště. Ale to by naši zastupitelé museli mít trochu fantazie a zájmu o umění.

Lze podle vás udělat dobrý památník holokaustu?

Tu hrůzu a nekonečnou zruďnost asi vůbec vyjádřit nelze. Ale když už se o to někdo pokusí, tak určitě asi spíše abstraktním dílem. Přimo v Osvětimi-Březince je památník z roku 1967, který dělali sochaři Jarnuszkiewicz, Palka, Cascella, Simonici, Valle a Vitale, je to prostor poskládaný

z kamenných segmentů, vypadá to jako zbytky nějakého starého chrámu, jako když člověk vstoupí mezi ruiny, kde se stalo kdysi něco strašného. Tak to je, myslím, nejpříjemnější cesta. V Brně navrhli prostou černou kamennou krychli, to také není špatné. A v Praze by taková socha mohla být *Kadiš* od Aleše Veselého.

Pro Brno jste nedávno dokončil sochu *Odvaha*, kterou jste ztvárnil jako gigantickou jezdeckou sochu. Proč právě tak?

Zadání soutěže na Moravské náměstí, kterou vyhlásilo město Brno roku 2012, znělo, že to má být jezdecká socha na téma *Odvaha*, vytvořená na počest markraběte Jošta Lucemburského. Socha měla doplnit další už stávající tři platonské ctnosti. *Mírnost* představuje horizontální kašna před kostelem svatého Tomáše. *Prozíravost* je bronzový model středověkého Brna a *Spravedlnost* je figura, která zvedá kvádr před Nejvyšším soudem. Pro *Odvahu* vybral architekt Hruša nádherné místo, které vychází z tradice umístění jezdeckých soch na nároží některých kostelů a katedrál, jak to je třeba v Benátkách nebo v Padově. Podle tohoto klasického italského modelu určil místo před kostelem tak, že je socha poněkud vysunutá do druhé části náměstí a nabízí se též pohledu z velké dálky. Chtěli jezdeckou sochu

Jezdecká socha *Odvaha*. Foto Markéta Bestová.

asi proto, že právě ta jaksi pocitově stvrzuje starobylost města. A i když se názory na působení Jošta Lucemburského různí, jako nejlepšího možného jezdce vybrali
(pokračování na str. 9)

SLOVENSKÁ CESTA

Konference o židovském kulturním dědictví v Bratislavě

Pogrom nazývaný křišťálová noc se odehrál v noci z 9. na 10. listopadu 1938 v nacistickém Německu, v Rakousku a v Sudetech. Bylo při něm zabito 91 Židů, zatčeno a následně v koncentračních táborech internováno na 30 tisíc

Peter Salner vítá účastníky konference. Foto jd.

Židů a vypáleno na pět set synagog. Letos si Ústřední svaz židovských náboženských obcí na Slovensku připomněl toto výročí velmi zajímavým a podnětným způsobem. Uspořádal totiž ve spolupráci s neziskovou organizací Synagoga Slovaca 9. listopadu v Bratislavě jednodenní konferenci s názvem *Židovské kulturní dědictví na Slovensku*, věnovanou jak židovským památkám a snaze o jejich ochranu a záchranu, tak i způsobům a možnostem, jak historii a kulturní hodnoty Židů na Slovensku uchovávat a představovat veřejnosti. To kulturní dědictví, jak v úvodním slově připomenul předseda ÚZZNO Igor Rintel, které mělo podobně jako synagogy a knihy, spálené za křišťálové noci, zmiřet z povrchu země.

STŘEDNÍ EVROPA

V prvním ze čtyř okruhů, kterým se konference věnovala, představil kurátor Slovenského národního múzea – Múzea židovskej kultúry Maroš Borský konkrétní stav, ve kterém se dnes slovenské židovské památky – přibližně sto dochovaných synagog a na sedm set židovských hřbitovů – nacházejí. Konstatoval, že synagogy na Slovensku jsou dnes v rozhodující většině historickým objektem a už jen v několika málo případech také místem, kde se scházejí věřící. Tak je tomu ovšem v celé poválečné střední a východní Evropě. Tam, kde jako na Slovensku

namísto 135 tisíc Židů žije dnes okolo tři tisíc lidí, kteří se k židovství hlásí, to ani jinak být nemůže. A přece, na druhé straně nejsou výsledky zase tak špatné. Dokonce, vezmeme-li okolnosti v úvahu, často pozoruhodné. Projekt Synagoga Slovaca, který Maroš Borský řídí, se systematicky blíží svému cíli zmapovat všechny zachované židovské památky v zemi. Část synagog je už ve slušném stavu, ať už jsou ve vlastnictví židovských obcí, měst a obcí či jednotlivců. Ty, které už lze navštívit, vytvářejí Slovenskou cestu židovského kulturního dědictví, která dnes zahrnuje 24 památek – synagogy, expozice Múzea židovskej kultúry a tři hřbitovy – rozestých po celém území od Bratislavy po Košice (podrobné informace na www.slovak-jewish-heritage.org).

Co se hřbitovů týká, jejich stav a počet zdaleka přesahuje možnosti, jakými židovské instituce na Slovensku disponují. Ale i tady existují výjimky a není zase tak málo těch, kteří

Interiér stupavské synagogy. Foto R. Klein.

Židům v jejich úsilí vrátit a zachovat místům posledního odpočinku jejich důstojnost pomáhají.

Maroš Borský je realista, když říká: „Obce, které synagogy využívaly, shořely spolu se svými rabíny v Osvětimi. Nemůžeme očekávat, že z nich

ze dne na den vzniknou muzea holokaustu a pamětní místnosti.“ Ale současně je, nebo lépe řečeno musí být i velký idealista, protože bez toho se ve střední Evropě židovské památky zachraňovat prostě nedají.

O stavu židovských památek v České republice stručně referoval a dokončený projekt Deset hvězd – Revitalizace židovských památek v ČR představil

Synagoga ve Stupavě z r. 1803 Foto R. Klein.

autor tohoto článku, o situaci v Maďarsku zasvěceně promluvil historik architektury a autor knihy *Synagogy v Maďarsku* Rudolf Klein z Budapešti.

AKTUÁLNÍ PROBLÉMY OBNOVY

Druhý okruh posunul jednání přímo k praxi. Hovořili lidé, kteří se s nesnázemi péče o památky potýkají v terénu a na konkrétních místech. Peter Schwarz z Košic popsal, co všechno se staví židovské obci do cesty, když se snaží opravit a využít budovy ve svém vlastnictví. Je to pochopitelně omezený objem financí a velikost budov, stavěných pro mnohonásobně početnější kehilu, ale nejen to. Někdy jsou to i přemrštěné požadavky památkářů, složité stavební předpisy a byrokracie vůbec. Nicméně, jak bylo doloženo fotografickou dokumentací, i tak se dá leccos udělat a dokončit.

O obnově synagogy v Žilině z roku 1931, díle světoznámého architekta Petera Behrense, patřícímu k nejvýznamnějším moderním stavbám na Slovensku, referoval Marek Adamov, ředitel občanského sdružení Truc sphérique. Sdružení uspělo s návrhem rekonstrukce a kulturního využití synagogy v soutěži, vypsané ŽNO v Žilině v roce 2011. Mimo jiné také proto, že žilinská židovská obec dala přednost nekomerčnímu projektu. A ukázalo se, že

právem. Za čtyři roky dokázali občanské sdružení a jeho spolupracovníci realizovat většinu nákladných a sofistikovaných rekonstrukčních prací. Příští rok by se restaurovaná Nová synagoga – Kunsthalle Žilina měla otevřít v celoročním provozu (www.novasynagoga.sk).

Beata Nemcová prezentovala příběh zdevastovaného židovského hřbitova v Banské Štiavnici, který se díky její iniciativě a několik let trvající usilov-

Pozoruhodný kruhový židovský hřbitov v Seneci. Foto A. Jiroušek.

né práci dobrovolníků z řad studentů místního gymnázia i občanů města stal opět důstojným pohřebišťem (www.zidovskycintorin.sk).

Tibor Kornfeld popsal, kolik práce, času a prostředků musela vynaložit malá obec v Dunajské Středě na obnovu svého velkého, starobylého a dodnes využívaného hřbitova, i kolik starostí je spojeno s jeho údržbou. Ale přesto se chystají i na další opuštěné hřbitovy v okolí.

PREZENTACE A PAMĚŤ

Opoledne byl na programu třetí blok, ve kterém Viera Kamenická seznámila přítomné s možnostmi, které poskytuje návštěvníkům Muzeum židovské kultury v Bratislavě včetně speciálních prohlídkových okruhů, učených dětem a mládeži. Židovské komunitné múzeum, nacházející se v bratislavské synagoze v Heydukově ulici (www.synagogue.sk), představila Jana Švantnerová. O různých podobách úspěšné snahy uchovat v Bardejově památku na zaniklou židovskou obec referoval Peter Hudák (<http://suburbiumbardejov.sk>) a o organizaci druhého ročníku festivalu židovské kultury ve Vrabloch nedaleko Nitry Jozef Trubín.

Poslední část, kterou řídil současný předseda bratislavské obce Egon Gál,

byla věnována holokaustu: Martin Korčok přednášel o Múzeu holokaustu, umístěném v bývalém pracovním a koncentračním táboře v Seredi (<http://edah.sk>), Monika Vrzgulová přiblížila činnost Dokumentačního střediska holokaustu v Bratislavě (www.uzzno.sk/dsh) a Růžena Kormošová ze Špišské Nové Vsi informovala, jak je téma holokaustu začleněno do výuky dějepisu na tamním gymnáziu.

Jednalo se o zajímavé a překvapivě neformální setkání lidí, kterým není lhostejná minulost ani přítomnost židovské pospolitosti na Slovensku a kteří pro tuto přítomnost, a tedy i budoucnost ledačos konkrétního vykonali. Celá řada účastníků převzala z rukou předsedy ÚZZNO pamětní plakety jako výraz ocenění jejich „nezištné a dlouhodobé činnosti při záchraně a zviditelnění židovského kulturního dědictví“.

Někdy v budoucnosti (ale nepřiliš vzdálené) by stálo za to uspořádat česko-slovenskou pracovní konferenci na podobné téma. Výměna zkušeností je důležitá, ale stejně přínosná by mohla být i spolupráce v konkrétních projektech, které by ochranu, záchranu i pře-

Džbán senické chevra kadiša z r. 1776. Muzeum židovské kultury, Bratislava.

zentaci židovského kulturního dědictví v obou zemích pomohly dostat kvalitativně i co do rozsahu na ještě vyšší úroveň.

JIRÍ DANÍČEK

JEN HMOTA A ČISTÉ LINIE

(dokončení rozhovoru ze str. 7)

právě jeho. V Brně žil, patřil k významným osobnostem své doby, byl synovec Karla IV. a rok před smrtí získal titul římského krále. Kdyby zadání znělo jenom Jošt Lucemburský, neměl bych tu svobodu a musel bych více přihlídnout k dobovým reáliím. Ale takhle to byla jezdecká socha, alegorie Odvahy. Já to pojal jako symbol rytíře a rytířství jako jednoho z pilířů středověké evropské křesťanské kultury. Rytíř byl ve své ideální podobě vybaven základními ctnostmi, jako byla věrnost panovníkovi, odvaha, víra a mravní bezúhonnost. Právě rytířem byl římský jezdec. Chtěl jsem tou sochou v Brně tuto ideu ztvárnit.

Přijali ji Brňané bez výhrad?

Myslím, že jsem tou sochou Brno rozpoltil. Kritici jí vyčítají zejména protažené nohy koně, i když socha je celá proporčně a výrazově posunutá do mojí vlastní reality, a právě to je na ní zajímavé. Já jsem nesoutěžil proto, abych naplnil představy o historické jezdecké soše. S uměním obeznámenější Brňané jsou sochou nadšení, to bylo vidět už při instalaci a e-mailem mi zatím chodí jen pochvalné dopisy. Bulvární tisk sochu převážně zesměšňuje a někteří lidé zase dělají bizarní fotky se sexuálním podtextem a dávají to na internet. A to jsem záměrně udělal klisnu. Nedovedu si představit, co by se dělo, kdyby to byl hřebec...

Poslední otázka – prožíváte nějak své židovství po otci?

Nejsem halachický Žid a nejsem věřící. Ale ve své tvorbě se zabývám osudovými problémy, to snad mám z té židovské strany, a současně mám možná jistý nadhled, spíše asi po českých předcích, a smysl pro humor po obou. Nejsem nábožensky vzdělaný, ale pojetí Boha, tak jak to chápu já, je mi určitě nejbližší v judaismu, v němž je Bůh temný, nejasný. Jeho záměry se těžko luští, to mi přijde pravdivé. Asi budu zatracený, protože nečiním vůči Hospodinu, co bych činit měl. Na druhou stranu podle chasidů nejvíc hřeší člověk, který nedělá to, k čemu byl předurčen. A já snad dělám to, k čemu mám talent, maluju a sochařím. To je moje modlitba.

ALICE MARXOVÁ

PŘÍBĚH ANNY BUTOVÉ

a židovského chlapce Griši Cvi Goldammera

Příběh Anny Butové je čtvrtá kapitola knihy rozhovorů a příběhů Josefa Mlejnka Volyň tam v dále, kterou právě vydává brněnské Centrum pro studium demokracie a kultury. Rozhovory a příběhy doplňuje příloha zahrnující „volyňské“ texty Josefa Mlejnka – kritické recenze knih o Volyni, krátký esej o výtvarném díle Rostislava Zárybnického a úryvek z autorova vyprávění o osudu rodinného větrného mlýna na Volyni Dědův volyňský vitrak.

Moje maminka Marie Tomíčková se za svobodna jmenovala Kuželová. Maminčin otec, můj děda, František Kužela, byl dlouhou dobu nemocný, a protože neměl mužského potomka, obával se, co se stane s hospodářstvím, pokud on odejde. Často vyslovoval přání, že by rád, ještě než se tak stane, viděl na dvoře hospodáře. Nevím, proč se nakonec rozhodl pro Alexandra Tomička, mého tatínka. Mamince bylo šestnáct roků, a musela se za něj provdat. Ke Kuželům přišel tatínek jako člověk, který nic neměl, ale získal u nich okamžitě postavení hospodáře. Jakmile se přiznal do Kuželovy rodiny, děda rozepsal statek na tři díly: první díl napsal na tatínka, druhý na naši babičku, a ten třetí dal naší mamince. Brzy potom děda umřel.

Měli jsme na Volyni osm hektarů chmelnic a padesát hektarů půdy, měli jsme i děvečky a chasníky, všechno. Před válkou k nám jezdili kupovat chmel až z Ameriky. Měli jsme také vlastní sušárnu, v níž se chmel po sušení žokoval. V podlaze byl kulatý otvor, jeden člověk stál nahoře, sypal chmel do žoku, druhý uvnitř žoku šlapal, aby se vešlo chmele co nejvíc. Ta sušárna se u nás stavěla v roce, kdy jsem se narodila. Peníze na její stavbu si tatínek musel vypůjčit. Maminka ho od úmyslu půjčovat si peníze zrazovala, prosila ho, ať to nedělá, ale tatínek ji neposlechl, vypůjčil si, ale za rok měl dluh splacený. Sušárnu na chmel neměl v Knihynkách každý, daly by se spočítat na prstech jedné ruky. Když se dočesal chmel, slavila se dočesná, při níž hospodáři pověsili na krk věnec z květin a chmele. Tatínek připravil hostinu, z místnosti pro česače se vynosily postele a postavily se tam stoly s jídlem a pitím pro všechny,

kdo se na česání chmele podíleli. Ale když přišla po roce 1939 sovětská vláda, udělali z nás kulaky, a děvečky a čeledíny jsme mít nesměli. Nikdo u našich nesměl sloužit, naše děvečky a služky musely odejít na Donbas rubat uhlí. Tatínek musel zbourat chmelnici, těch osm hektarů, byly to obrovské sloupy. Rusové by nás vyvezli na Sibiř, byli jsme už připraveni na cestu, měli jsme už sbité bedny a v těch bednách nacpané peřiny, ale do toho přišli Němci, a to nás vlastně před tou Sibiří zachránilo.

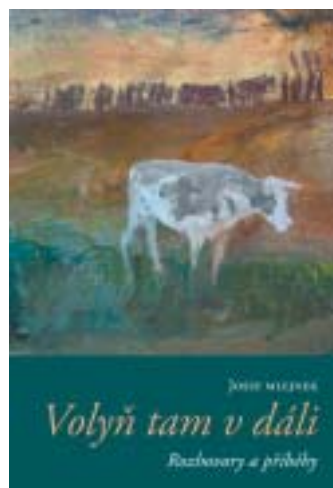
GRIŠA CVI

Rodina Cviho Goldammera žila v předválečném Polsku v Suwałkách v białystockém okrese. Po německém přepadení Polska Cvi, to je jeho židovské jméno, jmenoval se předtím Griša, tehdy mu bylo třináct let, utekl od příbuzných do Lucku na západní Ukrajině. Knihynky, kde jsme žili my, se nacházely v luckém okrese. V Lucku chodil Griša Goldammer do sovětské školy. Brzy potom, co přišel do Lucku, napadl Hitler Sovětský svaz, obsadili nás Němci a začalo pronásledování Židů, kteří byli zavírání do ghetta. Koncem roku 1941 byl Griša nasazen na práci při opravách silnic. Práce se vykonávala mimo ghetto a na Židy při ní dohlíželi ukrajinští dozorcí. Když Židé pracovali v Knihynce, naši vesnice, kde žili i další Češi, Griša u nás dokonce občas přespával. Tatínek totiž jednoho ukrajinského dozorce podplatil, aby Griša mohl u nás pracovat, pomáhal mu při práci v domě. Měli jsme hodně velké hospodářství, krávy, koně, prasata. A Griša kydal hnůj ve chlévě. Čas od času se musel na noc vrátit do ghetta v Lucku. Jednou mu tatínek řekl: Dneska se nevracej. A ukryl ho před ukrajinskými dozorcí. Lucké ghetto bylo záhy nato zlikvidováno. Všechny Židy z ghetta postříleli. Bylo v něm v té době asi tři sta šedesát dospělých a dětí, mrtvé házeli do dvou

velkých jam. Děti do nich házeli zaživa. Měli jsme u nás na práci ruského zajatce. Když na tatínka přišla řada, že musí jít zakopávat Židy, poslal místo sebe toho zajatce. On pak říkal: Chozjajin, tak plakali, tak plakali, a zem se takhle kolíbala. Tatínek Grišu schoval před okupační policií a skrýval ho po tři roky ve stáji, ve stodole a na různých jiných místech. Nosil mu tam jídlo a oblečení. Griša čistil stáj a poklízal v domě, ze stodoly nebo sklepa vycházel jen v noci. Tatínek těsně před válkou vykopal sklep, ve kterém chtěl přes zimu skladovat řepu pro krávy. Ale když začala válka, tak se na to už vykašlal, sklep nedokončil. A v tom nedokončeném sklepe byl Griša schovaný celé tři roky. Nebyl ukrytý pod hnojem, jak se mezi našimi příbuznými často traduje; tak tomu bylo v případě ruského zajatce. Jako mladá holka jsem měla oči všude a nic mi neuniklo. Když Němci chytali zajatce, přišla jsem domů a povídám: Marza – on byl Kalmyk, měl takové ty šikmé oči –, Němci chytali suchýho Vasku, tak se říkalo jinému zajatci, ale ten nebyl od nás. Marza na nic nečekal a utekl do polí. Měli jsme na nich vyvezený hnůj, on se do toho hnoje zaryl a vydržel tam

schovaný až do večera. Grišovi jsem přinášela jídlo, povídali jsme si spolu, aby se necítil osamělý a nebylo mu smutno. Tatínek ho jednou musel odvézt a na nějaký čas schovat v opuštěné polské vesnici, protože ho Němci u nás na základě cizího udání hledali. To už se fronta přiblížila k západní Ukrajině, v předjaří roku 1944. Když Němci Grišu u nás hledali,

tak se nám zrovna tu noc narodila jehňátka, já jsem byla v kotci a vázala jsem jim kolem krku červené mašle. On se na ta jehňátka a na mě díval. Tatínek za ním přiběhl, že se musí rychle schovat. Vlezl si pod králičí boudu a tatínek ho zaházal koňským hnojem. Když nikoho nenašli, jen tatínka, mě a ovečky, sebrali se a šli pryč. Kdyby na Grišu přišli, všechny by nás postříleli. Měli jsme štěstí, ale tatínek věřil v Boha, a byl přesvědčený o tom, že se nic takového nemůže stát.

DO PALESTINY A DO ČECH

Když skončila válka, naši za nějakou dobu odjeli do Čech. Grišovi-Cvimu tatínek řekl: musíš odjet do Palestiny, Stát Izrael tehdy ještě neexistoval. Koupil mu oblek, zaopatřil ho a on se přes Polsko vydal do té Palestiny. Ve Varšavě potkal Sáru, svou budoucí ženu. Ještě v Polsku se vzali a do Svaté země se vydali spolu. Nebylo mu tehdy moc, něco přes osmnáct let. V Palestině šli rovnou do kibucu. Měli dva syny, později si založili vlastní farmu. Hospodařit byl zvyklý od nás a zemědělská práce se mu líbila. Na té své farmě měl nakonec až padesát krav. Dařilo se mu. Neustále po nás pátral, ale na Volyni, a tam jsme už nebyli, navíc Knihynky později přejmenovali na Majaky. V roce 1947 naši odjeli do Čech, doma už nikoho neměli, já jsem se vdala do Ruska, zůstala s nimi jen moje sestra Miluška. V Čechách ale tatínek maminku natolik potěšil, že jí udělal našeho bratra Jiříčka, který je o devatenáct let mladší než já. Zrovna dneska odletěl na Moravu, protože je instruktorem u letců. Ve stejném roce, kdy se mamince narodil Jiříček, rodila jsem i já, jenomže syn, který se mi narodil, pět dní po porodu umřel. Byla tuhá zima, dítě dostalo zápal plic a v tu ránu bylo pryč.

Tatínek mě měl rád a měl strach, aby si Griša se mnou něco nezačal. Nevím, proč nechtěl, aby Griša patřil do rodiny. Staral se přitom o něj jako o vlastního. A než se našim narodil Jiříček, neměli žádného syna. Možná proto, že byl chudý? Ale to byl tatínek také, než se oženil, a nakonec jsme tak nebo tak o všechno přišli. Můj manžel byl voják, Ukrajinec. Jmenoval se Fjodor But a byl o šest roků starší. Poznali jsme se po válce a oba jsme se do sebe zamilovali na první pohled. Měli jsme se moc rádi, utekla jsem kvůli němu z domova. Tatínek přišel k Tomíčkům a zeptal se: Není u vás Aninka? A teta mu řekla: Vona ti utekla, běž za ní, jsou tam a tam. On jí odpověděl, že mě nepůjde přesvědčovat a že ani nemůže, když jsem všechno přetrhala a šla si. Brali jsme se s Feďou 19. února 1947 a bez dvaceti dní jsme spolu žili padesát roků. Do Čech jsme se vrátili až v roce 1962. Nemohli jsme se z Ukrajiny vrátit ve stejnou dobu, kdy odjela většina Čechů, vždycky nastaly nějaké komplikace. Feďa jel tehdy zrovna na lyžích na návštěvu k rodičům a dostal z toho zápal plic, a já jsem bez něj pochopitelně neod-

jela. Přitom byl v našich papírech napsaný, že pojedou do Čech s námi, ale nepodařilo se to. Žili jsme v Morivsku, v Černihivské oblasti, postavili jsme si dům, pracovala jsem u lesní správy jako účetní. Později jsem měla jet do Čech za našimi sama, ale nestihla jsem udělat do termínu odjezdu inventuru, a v jiném termínu mě ze sovětské Ukrajiny nepustili. Tatínek mi jel naproti až do Černé při Čope, ale já jsem tam v domluvenou dobu nedorazila. Nechal mi u pohraničnicků peníze, a když jsem jela krátce nato znovu, tak mi je jeden z pohraničnicků předal: Tu máte vaše peníze, otec vám je tu nechal. Přijela jsem i s dětmi, sešlo se veškeré příbuzenstvo, když jsem přijela i s dětmi, dceři Nině byly tehdy čtyři roky. Přijela jsem bez manžela, s ním jsem přijela až podruhé. A napotřetí jsme tady v roce 1962 oba zůstali. Dva roky jsem bydlela s maminkou ve Dvoře

Králové na Podstrání a chodila jsem tehdy pěšky pracovat do Tiby. Později jsme dostali byt přímo na náměstí.

SETKÁNÍ V IZRAELI

Cvi Goldgammer nás dlouhá léta marně hledal. Ale v roce 1995 navštívil Českou republiku a pobýval v Karlových Varech v lázních. V hotelu vyprávěl svůj příběh recepčnímu a ten mu poradil, aby si dal do novin inzerát. Mám ho ještě někde schovaný, ale musela bych ho hledat. A pomocí inzerátu v novinách Aňu Tomíčkovou, nyní Butovou, našel. Můj kamarád ze školy přijel za námi a přivezl nám noviny s inzerátem. A řekl mi: Zavolej tam, Aninko. Táta, manžel, mi říkal, nevolej tam, z toho stejně nic nebude. Ale zavolala jsem tam hned ten den večer, kdy nás dostihl Grišův inzerát v Mladé frontě, a hned napoprvé jsem se dovolala. Cvi plakal, já jsem plakala, plakali jsme oba. Zval mě, abych k nim přijela. Přijela bych, ale nemám tolik peněz. O to se nestarej, já peníze mám. Dceři a zeťovi jsem vyličila, že se Griša ozval a že chce, abychom přijeli do Izraele. Dcera jen rozmáchla ruce a povídá: Mami, nikam radši nejezdí. Ale Jirka,

můj skoro o dvacet let mladší bratr, na to: Ne, musíš tam jet. U dcery to nebylo ani tak ze strachu, i když jsme věděli, jak v Izraeli je, ale namítala, že neumím anglicky a tak. Nakonec souhlasila s tím, že pojedou s vnučkou Pavlínkou, která v tu dobu studovala na Karlově univerzitě a anglicky uměla. Zeťák nám dal peníze, Pavlínka mi vychystala pas, a už jsme jeli! Jenže moje mladší vnučka byla zrovna do někoho šíleně zamilovaná a nechtěla se mnou být v Izraeli moc dlouho. Byli jsme tam spolu jenom deset dní. Spojili jsme se telefonicky s Cvim-Grišou, že tedy jedeme. Oni nám museli

Setkání v Izraeli po padesáti letech: Anna Butová a Cvi Goldgammer, foto archiv A. Butové.

přijet naproti, protože bydleli sto čtyřicet kilometrů od Tel Avivu. Z hlavy si nevzpomenu, jak se to tam jmenuje, ale mám někde adresu – tady tu adresu nemám, musela bych ji taky hledat. Synové Goldgammerových se mnou mluvili polsky, Sára jako polská

Židovka uměla polsky a naučila polštinu i je. V Izraeli jsme byli u Zdi nářků i u Mrtvého moře, ale i v zoologické zahradě. Synové nás autem vozili po celé zemi. Sára měla pořad o nás strach, protože tam byla napjatá situace, takže oni dost často zastavovali, zavolali jí a řekli: Mama, o. k. To bylo v roce 1995.

Cvi-Griša už dnes nežije, ani jeho žena Sára, umřela dřív než on. Po jejich smrti jsme si s jejich syny už nedopisovali. Před časem jsem zrušila pevnou linku, mám teď jen mobil. Hoši chtěli, abych přijela, volali, že táta je hodně nemocný a že máma umřela. Cvi se přestěhoval do menšího bytu, změnil adresu, to jsem věděla, adresu mi poslal jeho syn Dudi, který by v současnosti měl být v Africe. Druhý syn se jmenuje Ašer, ten je v Izraeli. Má za manželku Íránku a mají spolu dvě děti, kluka a holku, oba sloužili v armádě. Byli to moc milí lidé. Do Izraele se už asi nepodívám, hlavně kvůli zdraví, protože špatně chodím. Myslela jsem, že napíšu na izraelské velvyslanectví, zeťák mi dokonce říkal, že mě tam odveze, ale už tam není ta paní, kterou znám

(pokračování na str. 13)

VERWANDLUNG neboli PROMĚNA

Centro Sefarad, Franz Kafka, Goya a synagogy v Toledu

Právě v těchto dnech je tomu sto let od prvního knižního vydání Kafkovy *Proměny*, jednoho z nejznámějších literárních děl 20. století. Povídky, o které byly popsány stohy papíru mnohokrát převyšující rozsah díla samého a o jejíž ilustraci se pokusila řada autorů ze všech možných končin zeměkoule. V současné době probíhá v Madridu výstava věnovaná tomuto výročí. Pořádá ji České kulturní centrum ve spolupráci se Sefardským centrem (Centro Sefarad Israel) v Madridu, v jehož prostorách se výstava koná. Ve vstupní místnosti jsou instalovány panely, dokumentující důležité události ze života Franze Kafky, doplněné fotografiemi autora samotného i lidí jemu blízkých, zejména žen, které se hrály v jeho životě významnější roli.

V dalších dvou místnostech vyčleněných na expozici lze vidět všechna první německá vydání textů, publikovaných za Kafkova života (s výjimkou v roce 1912 první tiskem vydané knihy krátkých próz *Betrachtungen* /Rozjímání/). Dvě z vystavených knih, *Die Verwandlung* (Proměna) a *Das Urteil* (Ortel), obsahují i ojediněle se vyskytující Kafkovy rukopisné dedikace – *Proměna* je připsána strýci Siegfriedu Löwymu, *Ortel* sestře Ottle. Mezi vystavenými exponáty jsou rovněž vzácné exempláře prvních vydání Kafkových próz v češtině. Jedná se o *Proměnu*, která vyšla s ilustracemi Otty Coestera v roce 1929 u Josefa Floriana ve Staré Říši, *Zámek*, vydaný Spolkem výtvarných umělců Mánes s obálkou Toyen v roce 1935, a dvě skoro nedostupné bibliofilie, jež nechal s původními grafikami Alberta Schamoniho vytisknout Josef Portman v nákladu 25, respektive 26 exemplářů v Litomyšli v roce 1929 (*Zpráva pro jistou akademii*) a v roce 1931 (*Venkovský lékař*). Vystaven je také pražský sborník *Das*

Jüdische Prag z roku 1917, ve kterém je Kafka zastoupen povídkou *Der Traum* (Sen).

ANI Z DÁLKY

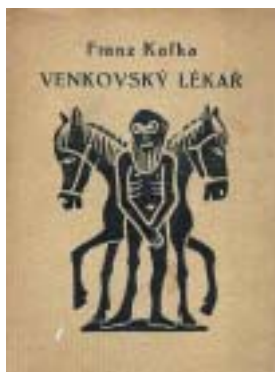
Sám Kafka by patrně nebyl příliš nadšen skutečností, že součástí expozice jsou i ilustrace k povídce *Proměna*, které vytvořili němečtí grafici a ilustrátoři Willy Wessel a Otto Coester. Jde o čtyři Wesselovy akvarely z roku 1924, které pro vydání chystal Josef Florian a k němuž nakonec nedošlo. O pět let později stejný text pro Florianu ilustroval jiný mladý vestfálský umělec, Otto Coester. Album reprodukováných leptů, které Coester

roce 1928 vydal ve Staré Říši s názvem *Šestero konfigurací ke Kafkově Proměně*, je v Madridu v kopiích také vystaveno. Oba dva umělci (ostatně stejně jako i většina ilustrátorů, kteří se *Proměnou* zabývali po nich) nechápou metamorfózu Gregora Samsy v hmyz

jako metaforu situace, ve které se tento mladý muž nachází, a ilustrují povídku, jako by se jednalo o reálný příběh.

Kafka k tomu ve svém dopisu nakladateli Kurtu Wolfovi píše: „Naposledy jste mi napsal, že titulní list k *Proměně* nakreslí Ottomar Starke. Teď jsem dostal trochu [...] asi už zbytečný strach. Napadlo mě totiž, jelikož Starke přeci doopravdy ilustruje, že by třeba chtěl nakreslit samotný ten hmyz. To ne, to prosím ne! Nechci omezovat jeho pravomoc, nýbrž jen poprosit, jelikož ten příběh samozřejmě lépe znám. Hmyz sám nemůže být nakreslen. Nemůže být ani ukázán z dálky.“

Samotné vystavené ilustrace zajímavé jsou, ale s *Proměnou* toho nemají mnoho společného.

MADRID

Sefardské centrum leží v samém srdci města blízko nejstaršího madridského náměstí Plaza de la Villa obklopeného spleť uliček, ve kterých se ukrývá množství malých barů, hospůdek, kavárniček a jiných vymožeností, které potěší každého, zvláště pak žízňivého poutníka. Lidé jako potůčky tu rychleji, tu pomaleji plynou klikatými cestičkami, aby se pak slily na hlavní tepně v jeden velký proud, který se však netváří jako tvárný dav, ale ve kterém radost ze života, z pohybu, z jisté odlišnosti převládá a dává tak zapomenout na zapšklost, nesnášenlivost a jiné středoevropské „ctnosti“. Můžeme se nechat unášet dál do Prada, které leží od sefardského centra dvacet minut pěší chůze, a tam hned vyhledat sál s temnými obrazy od Goyi, kterými si malíř vyzdobil v letech 1820–1823 zdi svého domu u Madridu.

Obrazy, které maloval sám pro sebe či pro své nejbližší. Díla stejně divoká a drsná, zároveň však krásná a opravdová jako lidskou rukou nedotčený prales někde daleko v Amazonii. Práce, ve kterých tvůrce zcela nedbá na dobové konvence a malířský akademismus a do kterých vkládá své opovržení nad stavem světa a lidské

mysli. Goyovi, když vytvářel svá nástěnná díla, bylo zřejmě asi úplně jedno, co bylo a co bude, vytvářel je bez závislosti na čase. Inspirací mu byly vlastní pochybnosti, schopnost vnímat utrpení, prožitý děs z války a vraždění, zkušenosti s inkvizicí. Díla vzešlá z jeho času jsou zcela nadčasová: to, co vyjádřil ve svých privátních malbách, se stále opakuje a s velkou pravděpodobností bude opakovat, dokud světu bude vládnout člověk.

Escorial, dokonale strohá, věčná stavba na úpatí hor za Madridem. V suterénu nekropole s mauzoleem vykládaným různými druhy mramoru. Ve velkém počtu za sebou jdoucích místností stovky mramorových náhrobků s ostatky členů královské rodiny. Nad těmito pevnými základy královský palác se svými sbírkami. Sál plný El Grecových obrazů, klid a tichý požitek z prohlížení, který je občas narušen řvoucí letkou turistů s průvodcem. Naštěstí jen

ROŠ CHODEŠ 2014 – REJSTŘÍK ČLÁNKŮ

Aktuální události (není-li uvedeno jinak, strana 3)

Banderovci proti banderovcům – o mediálním výkladu války na Ukrajině psal Josef Mlejnek jr. (č. 3); *Charlie Hebdo a Židé* – o tenké hranici mezi drzou satirou a smíchem plným nenávisti, Magdalena Křížová (č. 2, str. 3 a 8); *Fórum Amerického židovského výboru ve Washingtonu*, tk (č. 8, str. 18); *Izraelský prezident Reuven Rivlin v Praze*, tk (č. 11); *Jak Dánsko brání své občany* – o tom, co znamenaly teroristické útoky pro Dány, Jeffry Mallow, překlad am (č. 3, str. 20); *Máme se na co těšit* – o protestu proti Dnům Jeruzaléma, am (č. 6, str. 3, 7); *Pokrytectví po útoku* – historička Deborah Lipstadvová komentuje reakci na terorismus v Paříži, překlad am (č. 2, str. 23); *Přemysl Jansa – Spravedlivý mezi národy*, o ocenění in memoriam pro muže, který zachránil Ericha a Ottu Kulkovy, am (č. 8, str. 23); *Připomínání šoa a Česká republika jako Putinův zástupce v Evropě*, komentář k pozvání ruského prezidenta V. Putina do Prahy napsal Adam Drda (č. 1); *Revitalizace II končí* – o podivném konci památkářského projektu, jd (č. 5); *Vrba-Wetzler memorial* – o pochodu na paměť slavného útěku z Osvětimi, Efraim K. Sidon (č. 10); *Vyřeší antisemitismus konference?* – o konferenci v Bruselu a v Jeruzalémě, tk (č. 7).

Autorské texty

Bouretz, Pierre – *Svědkové budoucího času*, úryvek z knihy, překlad Martin Pokorný (č. 9, str. 18–20); **Daniček**, Jiří – *Arba'a malachim*, povídka (č. 8, str. 16–17); **Daniček**, J. – čtyři básně (č. 10, str. 17); **Daniček**, J. – *Styky a známosti*, povídka (č. 9, str. 12–14); **Gajcy**, Tadeusz – tři básně polského básníka přeložil Josef Mlejnek, poznámku napsal jd (č. 5, str. 16–17); **Grynberg**, Henryk – *Exodus*, úryvek z prózy překladu Olgy Hostovské (č. 1, str. 16–17); **Haddad**, Gérard – *Moše ben Maimon*, úryvek přeložil Josef Mlejnek, poznámku napsal jd (č. 11, str. 12–14); **Herrmannová**, Jana – *Rodné hnízdo*, úryvek z knihy (č. 7, str. 16–17); **Keret**, Etgar – povídky *Obrana národa* a *Tlusté kočky* přeložily Tereza Černá a Magdalena Křížová (č. 10, str. 14–15); **Krausová**, Dita – *Jak jsme s Honzou vařily kompot*, vzpomínka na Janu Krejcarovou (č. 1, str. 13); **Maurensig**, Paolo – *Lüneburská varianta*, úryvek z románu přeložil Šimon Daniček (č. 6, str. 8–9, 17); **Mlejnek**, Josef – Příběh Anny Butové, úryvek z knihy *Volný tam v dáli* (č. 12, str. 10–13); **Poláček**, Karel – *Tři dopisy Doře Vaňákové*, úryvek z knížky *Poslední dopisy Doře*, poznámku napsal jd (č. 3, str. 10–11); **Sidon**, Efraim K. – *Dopis k Novému roku 5776* (č. 9, str. 3); **Toman**, Jindřich – *Vozejk*, úryvek z delšího textu, poznámku o autorovi a knize napsal jd (č. 4, str. 16–17); **Ulická**, Ljudmila – *Výlet na Krym*, úryvek z románu přeložila Alena Machoninová (č. 11, str. 18–19); **Wistrich**, Robert S. – *Antisemitismus a židovský osud*, překlad am (č. 7, str. 20)

Izrael: komentáře Zbyňka Petráčka (není-li uvedeno jinak, strana 21)

Volíte židovský stát? (č. 1); *Charlie Hebdo a Izrael* (č. 2, str. 20–21); *Volby pod dojmem Íránu* (č. 3); *Sonda do duše Izraele* (č. 4); *Debatu určuje čas* (č. 5); *S křehkou vládou* (č. 6); *Židé z Marsu a Venuse* (č. 7); *S dohodou na stole* (č. 8); *Proti mesiášům násilí* (č. 9); *Mocenská hra o Mosad* (č. 10); *Putinův part v Sýrii* (č. 11); *Facebooková intifáda* (č. 12, str. 17).

Izrael: ostatní články

Audience, lavička i podpis – o Týdnu Václava Havla v Izraeli psala Pavlína Schultzová (č. 11, str. 17); *Bílá noc v Bílém městě* – o festivalu v Tel Avivu, P. Schultzová (č. 8, str. 12–13); *Bílý domov* – Tel Aviv sto let po založení a co ho vytváří, jd (č. 7, str. 14–15); *Den, kdy zemřela naděje* – poznámka k 20. výročí atentátu na premiéra Jicchaka Rabina, am (č. 11, str. 23); *Dny Jeruzaléma v Plzni a v Praze* – o multižánrovém mezinárodním festivalu, Marina Šternová (č. 6, str. 20); *Havlovy stopy v Izraeli* – o symbolických připomínkách VH, P. Schultzová (č. 12, str. 15); *Kolik má člověk snů* – o přehlídce nových technologií a start-upů v Tel Avivu, P. Schultzová (č. 10, str. 8–9); *Na křižovatce kultur* – o vzniku a instalaci výstavy v Tel Avivu před 25 lety, ap (č. 9, str. 8–9); *Označujte teroristy, ne izraelská rajčata* – k rozhodnutí EU označovat zboží z židovských osad, připravila am (č. 12, str. 3); *Poselství Václava Havla* – projev přednesený v dubnu 1990 u příležitosti otevření výstavy *Na křižovatce kultur* v Tel Avivu (č. 5, str. 9); *Práce v Izraeli bez víz* (č. 8, str. 2); *Protestní dopis proti rozhodnutí EU označovat zboží z židovských osad* (č. 12, str. 2); *Tenkrát v Izraeli* – o Světovém sjezdu Židů původem z Československa v dubnu 1990, jd (č. 5, str. 8); *Víra a skepse* – dva pohledy na postavení izraelských Arabů z pera Georgie Deeka a Sajjida Kašuy, překlad am (č. 1, str. 20 a 23); *Setkání v Jeruzalémských horách* – o setkání rodáků, jd (č. 7, str. 19).

Judaismus

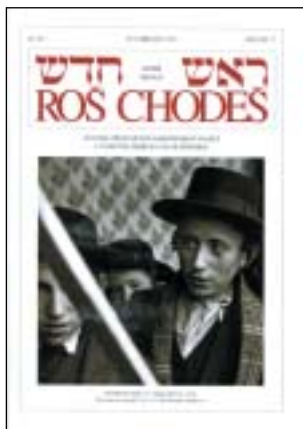
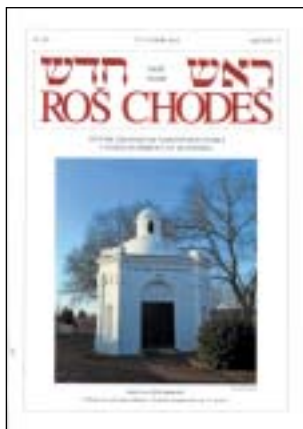
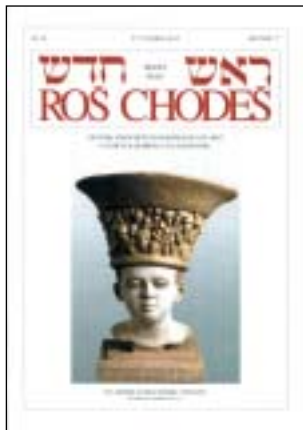
Překlady komentářů rabína Jonathana Sackse k týdenním čtením z Tóry (str. 4–5)

Vaera (č. 1); *Mišpatim* (č. 2); *Kí tisa* (č. 3); *Pesach* (č. 4); *Bemidbar* (č. 5); *Šelach* – o důvěře a sebedůvěře (č. 6); *Masej* – Prorocký hlas (č. 7); *Ekev* (č. 8); *Haazinu* – Člověk Mojžíš (č. 9); *Berešit* – *Víra v Boha* (č. 10); *Vajece* – *Jak se zrodila nejstarší nenávisť* (č. 11); *Vajechi* – *Požehnání proti zapomnění* (č. 12). (Rubriku připravuje am.)

Judaismus

Texty vrchního kantora Bryana Wooda (není-li uvedeno jinak, str. 5)

Šabat Šira (č. 1); *Půlšekel* (č. 2); *Šušan Purim v Praze* (č. 3); *Dajenu?* (č. 4); *Čtyřicet osm stupňů k moudrosti* (č. 5); *Tři*

týdny smutku (č. 7); *Šofar jako budík* (č. 8); *Hudba Kol nid-rej* (č. 9); *Sukot – Tajemství přežití* (č. 10); *Menora – naše světlo svobody* (č. 12).

Kalendárium (str. 23)

Adler, Quido, muzikolog a skladatel – 160 let od narození (č. 11); **Altschul**, Elias, lékař a homeopat – 150 let od narození (č. 7); **Brandeis**, Jonas Leopold, podnikatel – 180 let od narození (č. 11); **Březinová**, Jana, herečka – 15 let od úmrtí (č. 5); **Cori**, Carl Isidor, zoolog – 150 let od narození (č. 2); **Červinka**, Josef, překladatel, rozhlasový režisér a dramaturg – 100 let od narození (č. 6); **Deutsch**, Ernst, herec – 125 let od narození (č. 9); **Eckstein**, Pavel, muzikolog – 15 let od smrti (č. 7); **Eisner**, Sigmund, podnikatel – 90 let od úmrtí (č. 1); **Engelmann**, Paul, architekt – 50 let od úmrtí (č. 2); **Feder**, Richard, vrchní zemský rabín – 140 let od narození (č. 8); **Fiedler**, Jiří, historik, překladatel a znalec židovských památek – 80 let od narození (č. 3); **Fleischmann**, Louis, pekař a výrobce droždí – 180 let od narození (č. 11); **Fuchs**, Rudolf, básník a překladatel – 125 let od narození (č. 3); **Gellner**, Arnošt, antropolog a sociolog – 90 let od narození (č. 12); **Heller**, Maxmilián, rabín – 155 let od narození (č. 1); **instalace** památníku romským obětem holokaustu v Letech – 20 let (č. 5); **Jerusalem**, Ferdinand, voják a šlechtic – 120 let od úmrtí (č. 4); **Kahler**, Erich, sociolog, pedagog – 130 let od narození (č. 10); **Kisch**, Egon Erwin, spisovatel a novinář – 130 let od narození (č. 4); **Körner**, Stephan, filosof – 15 let od úmrtí (č. 8); **Kulka**, Erich, historik a spisovatel – 20 let od smrti (č. 7); **Lampl**, Petr, básník – 65 let od narození (č. 12); **Langer**, František, generál, spisovatel a dramatik – 50 let od úmrtí (č. 8); **letecká bitva** o Británii a československá peruč – 75 let (č. 9); **Nachod**, Hans, tenorista – 50 let od smrti (č. 7); **Pavel**, Ota, spisovatel – 85 let od narození (č. 6); **Pick**, Jiří Robert, básník a kabaretiér – 90 let od narození (č. 5); **Pojar**, Miloš, historik a diplomat – 75 let od narození (č. 4); **Pollert**, Emil, operní pěvec a režisér – 80 let od úmrtí (č. 10); **Popper**, Joachim, podnikatel a šlechtic – 220 let od narození (č. 5); **poslední poprava** v terezínském ghettu – 70 let (č. 5); **Proces** – vydání románu Franze Kafky, 90 let (č. 4); **Rietsch**, Heinrich, muzikolog a skladatel – 155 let od narození (č. 9); **Robitschek**, Kurt, kabaretiér – 65 let od úmrtí (č. 12); **Sauddek**, Rudolf, sochař – 50 let od smrti (č. 7); **smlouva** o připojení Podkarpatské Rusi k Sovětskému svazu – 70 let (č. 6); **Spielmann**, Max, architekt – 45 let od smrti (č. 6); **Stavba smíření** v Liberci – 15 let od otevření (č. 11); **Steinitz**, Wilhelm – 115 let od úmrtí (č. 8); **Süsskind**, Hans Walter, skladatel, klavírista, dirigent – 35 let od úmrtí (č. 3); **Tausky-Toddová**, Olga, matematicka – 20 let od úmrtí (č. 10); **Weil**, Jiří, spisovatel a překladatel – 115 let od narození (č. 8); **Weiss**, Ernst, prozaik, dramatik a lékař – 75 let od smrti (č. 6); **Werfel**, Franz, básník, spisovatel a publicista – 70 let od úmrtí (č. 8). (*Rubriku připravují ra, am.*)

Knížní anotace (není-li uvedeno jinak, str. 24)

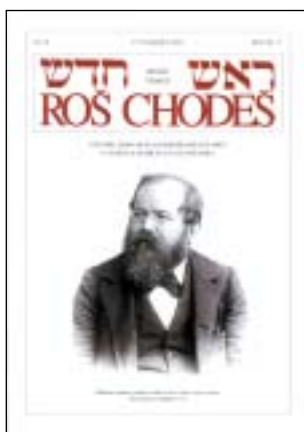
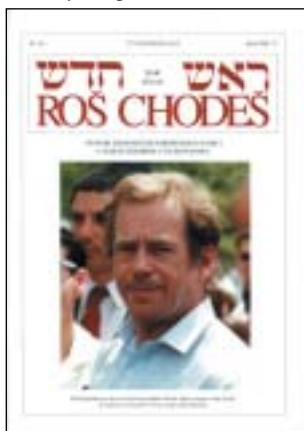
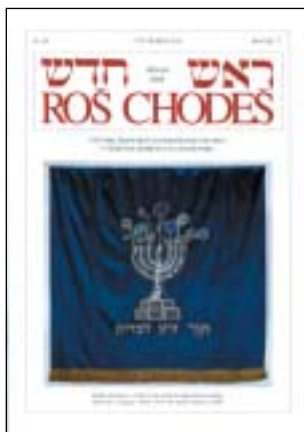
Alfréd Radok 100 (č. 2); **Archivář na kole** – na památku Jiřího Fiedlera (č. 8); **Balík**, Štěpán – *Jidiš v židovském etnolektu* (č. 11); **Baránek**, Daniel – *Židé na Frýdecku a Místecku* (č. 11); **Buber**, Martin – *Úvahy o chasidismu* (č. 4); **Cigan**, Chaim – *Piano Live* (č. 5); **Cigan**, Chaim – *Malý pan Talisman* (č. 12, str. 20); **Eidler**, Petr – *Na šabes se nevráždí* (č. 2); **Flosman**, Martin – *Padre a Rebe* (č. 9); **Goldflam**, Arnošt – *Pohádky o nepotřebných věcech a li-dech* (č. 7); **Grynberg**, Henryk – *Domov* (č. 3, str. 9); **Jakobson**, Roman – *Moudrost starých Čechů, odvčké základy národního boje* (č. 6); **Křížková**, Marie Rút – *Slyšet a odpovídat* (č. 4); **Kulka**, Tomáš – *Umění a kyč* (č. 7); **Lewinsky**, Charles – *Gerron* (č. 7); **Lowe**, Keith – *Zdivočelý kontinent* (č. 10); **Lowryová**, Lois – *Spočítej si hvězdy* (č. 8); **Maurensig**, Paolo – *Lüneburská varianta* (č. 7); **Rendtorff**, Rolf – *Hebrejská bible a dějiny* (č. 10); **Spinoza**, Benedikt – *Kompendium gramatiky hebrejského jazyka* (č. 8); **Steinová**, Iva – *Even zikaron, Paměť židovských náhrobních kamenů* (č. 12, str. 20); **Tomanová-Weisová**, Helena – *Výhled z Hradčan* (č. 6); **Tronchin**, Alberto – *Spravedlivý riskuje* (č. 5); **Vondráčková**, Jaroslava – *Mrazilo – tálo (o Jiřím Weilovi)* (č. 2); **Werfel**, Franz – *Čtyřicet dnů* (č. 10); **Židé – dějiny – paměť**, o nové knižní řadě NLN psala Kateřina Čapková (č. 11, str. 11); **Židovská ročenka 5775** (č. 1); **Židovská ročenka 5776** (č. 12, str. 19).

Konference

Být Židem ve střední Evropě – o konferenci Pražského centra židovských studií, am (č. 11, str. 8–9); *Rozdíly a podobnosti* – o konferenci česko-židovských a polsko-židovských studií v Praze, Dorothea Warneck (č. 1, str. 19); *Slovenská cesta* – o konferenci o židovském kulturním dědictví v Bratislavě, jd (č. 12, str. 8–9).

Osobnosti

Aharoni, Jisrael – zoolog, psali Pavel Sládek a Dani Ziss (č. 2, str. 16–17); **Djerassi**, Carl – biolog, vynálezce antikoncepční pilulky a spisovatel, nekrolog, Věra Trnková (č. 4, str. 23); **Fritta-Haas**, Tomáš – nekrolog, část smuteční řeči Davida Haase (č. 4, str. 3); **Fry**, Varian – o zachránci židovských umělců a vědců, am (č. 9, str. 10–11); **Havlíček**, Aleš – filosof, učitel a nakladatel, nekrolog, jd (č. 9, str. 16); **Jankélévitch**, Vladimír – filosof, psal Martin Hybler (č. 3, str. 8–9); **Kadišman**, Menaše, izraelský sochař – nekrolog, am (č. 7, str. 23); **Lamberg**, Robert F., novinář a spisovatel – nekrolog, am (č. 3, str. 26); **Růžička**, Josef – diplomat a zachránce Židů (č. 3, str. 17); **Skoumal**, Petr – nekrolog skladatele a písničkáře, tk (č. 5, str. 20); **Spira**, Chajim Eleazar – rabín v Mukačevu (a jeho působení ve filmu), Pavel Sládek a Dani Ziss (č. 3, str. 14–15); **Safra**, Edmond, bankéř a filantrop – poznámku o něm napsal Karel Weiner (č. 10, str. 23); **Saudková**, Věra, redaktorka, překladatelka, neteř Franze Kafky – nekrolog, am (č. 9, str. 17); **Veselá**, Zuzana – zakladatelka polistopadové organizace

WIZO v Praze, nekrolog, Eva Kosáková (č. 4, str. 26); **Winton**, Nicholas – nekrolog zachránce židovských dětí připravila am (č. 8, str. 19).

Publicistika

Architektura s lidskými rozměry – o projektech architekta Moše Safdieho psala Marcela Neumannová (č. 5, str. 12–13); *Deník Ruth Maierové* – o norské Anne Frankové a norském holocaustu, ra (č. 11, str. 20); *Děti Majslovky 2015* – o osmém setkání na pražské obci, Věra Trnková (č. 7, str. 9); *Jáchymka se otevírá dětem* – o nových plánech Institutu Terezínské iniciativy, am (č. 4, str. 9); *Je to chucpe?* – reakce na článek A. Drdy, Michal Pacovský (č. 4, str. 18–19); *Moskva – genius loci* – o návštěvě Moskvy, svém autorském čtení, GUMu a Rudém náměstí psal E. K. Sidon (č. 1, str. 8–9); *Na okraj chucpe* – reakce na článek M. Pacovského, jd (č. 4, str. 19); *Od klasiků k jidiš* – o Hochschule für Jüdische Studien v Heidelbergu, V. Trnková (č. 10, str. 10–11); *Ota Pavel v Boloni* – večer O. P. v boloňském ŽM, J. Jarošová (č. 6, str. 23); *Pár vzpomínek na Hochschule*, Efraim K. Sidon (č. 10, str. 11); *Pochod jako modlitba* – o boji za občanská práva Afroameričanů a židovské účasti (především rabína Abrahama J. Heschela) v něm, am (č. 4, str. 12–13); *Pomník v Dieulefit* – o tom, jak občané francouzského městečka za války zachránili 1500 osob a o pomníku od Ivana Theimera na počest jejich činu, jd (č. 1, str. 10–11); *Sarajevo a jeho Židé* – reportáž, V. Trnková (č. 6, str. 18–19); *V Berlíně se sešli židovští sportovci* – o Evropské makabiádě, Lenka Hoffmannová (č. 9, str. 20); *Vous Mistra Jana* – o kostnických Židech a „semitské“ podobě Jana Husa, tk (č. 12, str. 16).

Recenze knih

Ben Ari, Roni – *From the Inner Margins*, fotografická publikace o životě Romů v rumunské Kluži, psala am (č. 2, str. 19); **Drda**, Adam – *Zvláštní zacházení*, am (č. 2, str. 12–13); **Gellner**, František – *Dílo*, am (č. 3, str. 13); **Keret**, Etgar – *Sedm dobrých let*, hu (č. 12, str. 14); **Mauren-sig**, Paolo – *Lüneburská varianta*, Gabriela Chalupská (č. 6, str. 17); **Roth**, Philip – *Ňadro*, hu (č. 10, str. 18); **Roth**, Philip – *Rozhořčení*, hu (č. 3, str. 18); **Rothová Pierpontová**, Claudia – *Roth zbavený pout*, hu (č. 3, str. 18); **Sem-Sandberg**, Steve – *Vývolení*, hu (č. 7, str. 18); **Senor**, Dan, **Singer**, Saul: *Start-Up Nation*, Příběh izraelského hospodářského zázraku, am (č. 10, str. 20); *Synagoga v Příbrami a místní židovské obyvatelstvo* – o publikaci kolektivu autorů, jd (č. 6, str. 16); **Winter Kreitmanová**, Esther – *Debora*, hu (č. 5, str. 18–19).

Recenze filmů, výstav, koncertů a divadelních představení

Bez začátku, bez konce – o výstavách k 80. narozeninách sochaře Aleše Veselého psal jd (č. 10, str. 16); *Císař Atlanti-dy a Velká válka* – o výstavě věnované účasti Viktora Ullmanna v první světové válce a inspiraci z ní, am (č. 5, str.

19, 23); *Film, který neměl vzniknout* – o historii a projekci dokumentu *Faktický souhrn německých koncentračních táborů*, Tomáš Kraus (č. 4, str. 20); *Gershwin & Mahler & Jakubovič* – o koncertě dirigovaném Ellim Jaffem, jd (č. 3, str.

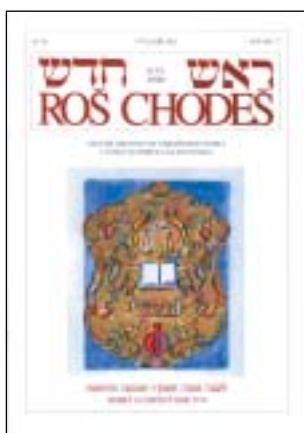
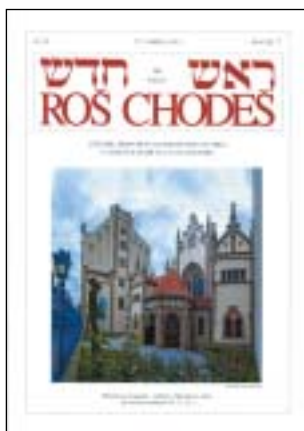
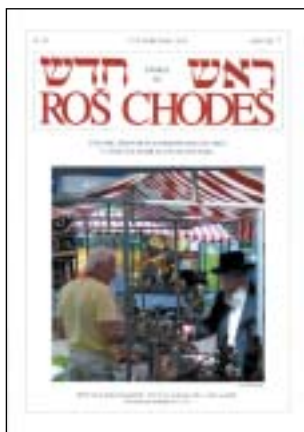
23); *Happy End* – o hře izraelské autorky Anat Gov v pražském Rokoku, am (č. 5, str. 14–15); *Izraelští letečtí veteráni na fotografiích* – snímky Pavlína Schultzové s texty Ireny Kalhousové na výstavě ve Vojenském muzeu ve Kbelích (č. 7, str. 10–11); *Jindřich Brok: fotografie* – o výstavě pozapomenutého umělce, Jan Mlčoch (č. 6, str. 10); *Knihovna slaví 200 let* – o výstavě ve vídeňském ŽM, am (č. 2, str. 18; č. 3, str. 12–13); *Kokoschka a Praha* – o pražských pobytech malíře O. Kokoschky a jeho zdejších přátelství, ap (č. 4, str. 14–15); *Makom ze – Toto místo*, o výstavě fotografií v pražském DOXu, Jan Placák (č. 2, str. 10); *Odras slunečních paprsků* – o výstavě Viktora Munka v Brandýse nad Labem, am (č. 11, str.

10–11); *Osvětinské album* – o výstavě fotografií dokumentujících šoa, Martin Jelínek (č. 8, str. 14–15); *Portréty Alberta Einsteina* – o výstavě v Einsteinově fóru v Postupimi, ap (č. 1, str. 14–15); *Proměna* – o inscenaci v Divadle Ypsilon, am (č. 12, str. 15); *Rytmus a tvář Bílého města* – o fotografiích Pavlína Schultzové, am (č. 2, str. 9); *Südbahnhotel* – opuštěná pýcha monarchie na fotografiích Yvonne Oswaldové, o výstavě v Židovském muzeu ve Vídni a historii Südbahnhotelu, am (č. 1, str. 18–19); *Sionismus skrze modernu* – o výstavě Otte Wallishe v Muzeu umění v Tel Avivu, am (č. 7, str. 12–13); *Tanec jako živel* – o představení Decadance v Národním divadle, am (č. 8, str. 8–9); *Verwandlung neboli Proměna* – o výstavě v Sefardském centru v Madridu (a toledských synagogách), Jan Placák (č. 12, str. 12–13); *Ztracené obrazy* – Eugene Van Mieghem a židovští emigranti do Nového světa, o výstavě a židovské emigraci, ap (č. 10, 12–13); *Zmařené naděje* – o výstavě o poválečných židovských uprchlických vlnách, am (č. 6, str. 14–15).

Rozhovory

(není-li uvedeno jinak, str. 6–7 připravila am)

Bakošová, Josefína – s módní návrhářkou o módě v Izraeli hovořila Pavlína Schultzová (č. 8, str. 13); **Bláhová**, Alena – s překladatelkou a literární historičkou o životě a oblíbených autorech (č. 9); **Dudinská**, Nataša – s režisérkou a scenáristkou o jeruzalémské židovsko-arabské škole Hand in Hand (č. 2, str. 11 a 19); **Faudem**, Joshua – s režisérem dokumentaristou hovořila Magdalena Křížová (č. 8, str. 6–7, 9); **Goldflam**, Arnošt – o inscenaci hry *Happy End* v Rokoku (č. 3, str. 19); **Grynberg**, Henryk – s polským spisovatelem o jeho životě a tématech jeho knih (č. 3); **Kapustin**, Míša – s bratislavským liberálním rabínem hovořil Jaro Franek (č. 2); **Klein-Pejšová**, Rebekah – s americkou historičkou hovořil Jaro Franek (č. 8, str. 20); **Marx**, David – lékař, o medicíně a lékařském přístupu v Izraeli (č. 5, str. 15); **Mauren-sig**, Paolo – s italským spisovatelem o jeho práci

a šachových mistrech (č. 6); **Miller**, Michael L. – s historikem o jeho knize o moravských Židech a současném Maďarsku (č. 11, 6–7, 9); **Miloslavskij**, Pavel – s organizátorem kulturních akcí v Nižním Novgorodu a přítelem zavražděného politika Borise Němcova hovořil Jan Machonin (č. 4, str. 6–7, 11); **Pankowski**, Rafał – o fotbalových chuligánech v Polsku (č. 11, str. 16–17); **Příbyl**, Lukáš – s ředitelem Českého centra v Tel Avivu o jeho práci a životě v Izraeli (č. 7, str. 6–8); **Róna**, Jaroslav – se sochařem a malířem o jeho práci, památnících šoa a Novém židovském hřbitově (č. 12); **Safdie**, Moše – výběr z rozhovorů se slavným architektem (č. 4); **Schwarz**, Ivo – s velvyslancem ČR v Izraeli o vzájemné spolupráci a izraelské mentalitě (č. 10, str. 6–7, 9); **Spera**, Daniella, a **Hanak-Lettner**, Werner – s ředitelkou a kurátorem Židovského muzea ve Vídni nejen o muzejních aktivitách (č. 1)

Výběr z českého tisku (str. 22)

Daleká cesta... a další události (č. 1); *Částečný albín...* (č. 2); *Gorilí táta...* (č. 3); *Ať žije párátko...* (č. 4); *Parade antiques...* (č. 5); *Šťastný Žid...* (č. 6); *Byli to oni, sionisté...* (č. 7); *Lovili trezor...* (č. 8); *Nesmrtelný kocour...* (č. 9); *Poslední vízum...* (č. 10); *Pytlík kuliček...* (č. 11); *Luciferův efekt...* (č. 12, str. 18). (Rubriku připravuje jd.)

Zprávy ze světa (str. 28)

č. 1: Žhářský útok na školu; Výzva k reformě UNRWA; Legalizace rituální porážky v Polsku BBC a Den holokaustu; Muzeum kindertransportů ve Vídni; Svoboda pro Alana Grosse; Urychlená alija z Ukrajiny;
č. 2: Útok v Tel Avivu; Argentina: Yo soy Nisman; Mezinárodní trestní soud přijal Palestinu; Řecká Syriza proti Izraeli; Deset nejlepších filmů o holokaustu; Sapirova cena pro Reuvena Namdara; Múzy I. B. Singera;
č. 3: Útok v Kodani; Lidský řetěz kolem synagogy v Oslu; Přijedte na venkov – výzva pařížským Židům; Oscar pro film *Ida*; Demonstrace na protest proti chabému vyšetřování smrti prokurátora A. Nismana; Zemřel Philip Levine;
č. 4: Pouze Izrael – kritika OSN; Arafat nebyl otráven; Půlstoletí německo-izraelských vztahů na knižním veletrhu v Lipsku; Jeruzalémský starosta hrdinou; Týden židovské knihy v Londýně; Zemřel historik sir Martin Gilbert;
č. 5: Izrael má 8 345 000 obyvatel; Zemřel Władysław Bartoszewski; Zemřel rabín Elio Toaff; Jedenáctý nejšťastnější národ jsou Izraelci; Výstava o iránských Židech ve Vídni;
č. 6: Svatořečení dvou arabských sester z Palestiny; Památník v Kavale bez Davidovy hvězdy; András Heisler potřetí předsedou maďarské židovské federace; zemřela Maja Plišecká; Alžběta II. v Bergen-Belsenu; Muzeum Viktora Frankla ve Vídni; Cena pro tvůrce Wikipedie;
č. 7: Kolik peněz by přinesl mír mezi Izraelci a Palestinci; Film podle procesu Irving versus Lipstadtová; Občanství pro

sefardy; Konference listu *Jerusalem Post*; Zemřel Tom Luke; Památník v Kavale; Historie Židů v Argentině on-line; Zákonem proti bojkotu Izraele;

č. 8: Cameron proti islamismu; Útok v Moskvě; Nesmějí uctít teroristu; Evropská makabiáda v Berlíně; Cena pro film *Divoké historky*; Řád Za zásluhy pro manžele Klarsfeldovy; Židovství po otci uznáno v Británii.

č. 9: Znamka na paměť sira Wintona; Židovští extremisté; Středisko pro autismus v Jeruzalémě; Pocta filipínskému prezidentovi; Rekordní birthright; odvolání litevského rabína; Synagoga poblíž pláže; Zemřel Edgar L. Doctorow;

č. 10: Pomoc běžencům; Izrael pomáhá v Řecku; Corbyn v čele labouristů; EU chce označovat zboží z židovských osad; Chesed tšuva jako agent; Alija 5775; Řecké volby a Zlatý úsvit; Australský ministr s jarmulkou;

č. 11: Teror v Izraeli; Dopis proti bojkotu Izraele; Žaloba na Facebook; V Polsku zvítězila

pravice; Solidarita s Izraelem; Portugalsko a Španělsko přijímají sefardy; Ulice Jakova Birnbauma; Wiesenthal ve Vídni;
č. 12: Teror v Izraeli; Teror v Paříži a konspirační teorie; Pollard na svobodě; Chanuka v Marseille; Soutěž na chanukiji;

Brumbál proti bojkotu; Dohoda mezi seznamkami; Ocenění pro klezmer. (Rubriku připravuje am)

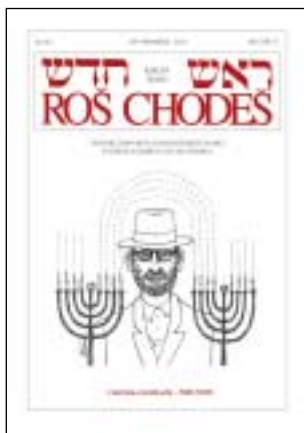
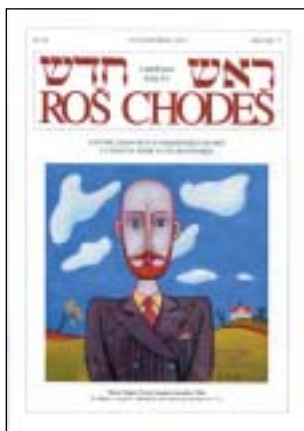
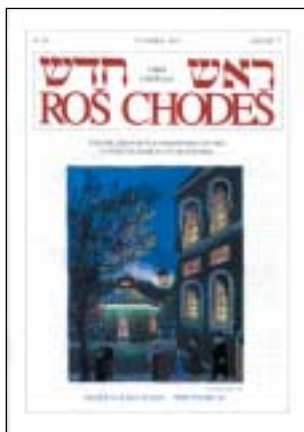
Židovské památky

Isák Bobele a jeho rodina – o rodině v Jindřichově Hradci a jejích náhrobcích psala is (č. 4, str. 10–11); *Jeruzalémská synagoga a její expozice* – o historii a rekonstrukci synagogy a expozicích v ní umístěných, jd (č. 5, str. 10–11); *Lednický židovský hřbitov* – o památníku na hřbitově, Pavlína Svobodová (č. 7, str. 2); *Menora s květy* – o nové oponě v brněnské synagoze, am (č. 4, str. 8); *Nová expozice v opravené Maiselově synagoze*, ap (č. 8, str. 10–11, 13); *Nová Tóra pro brněnskou obec*, psal Petr Špinar (č. 10, str. 26); *Nový náhrobek Nachuma Sofera v Tachově*, psal Václav Fred Chvátal (č. 8, str. 26); *Pomník příbramským Židům*, Pavlína Svobodová (č. 7, str. 2); *Revitalizace nekončí* – o dalším grantu na opravy vybraných židovských památek, jd (č. 2, str. 14–15); *Rodina Landesmannů v Polici u Jemnici* – o rodu a jeho náhrobcích, is (č. 1, str. 12); *Rodina Naglů z Telče* – o historii rodiny a jejích náhrobcích, is (č. 10, str. 19); *Veletrh památek na Výstavišti v Holešovicích*, psal jd (č. 11, str. 15); *Wolf Wechsler z Osoblahy* – o správci pivovaru a jeho náhrobku, is (č. 9, str. 15); *Židovský trojúhelník* – o synagogách v budapeštské židovské čtvrti, ap (č. 6, str. 12–13).

Zkratky jmen stálých spolupracovníků redakce:

hu – Hana Ulmanová; *is* – Iva Steinová; *ra* – Radek Aubrecht; *ap* – Arno Pařík; *tk* – Tomáš Kraus

Zkratky jmen redaktorů: *am* – Alice Marxová; *jd* – Jiří Daníček (Připravila am)

letmé zastavení před jedním obrazem a mnohonásobné cvak cvak fotografických přístrojů a rychlý přelet do sálu jiného. Jen nekropole je stále plná, raději pryč.

EL GRECO A SYNAGOGY V TOLEDU

Jako vyvrcholení cesty návštěva Toleda. Naštěstí již po sezoně, méně turistů. Na okraji bývalé židovské čtvrti muzeum El Greca. Starý renesanční dům z 16. století, postavený na starších základech židovského domu. Oáza klidu, ve které však slavný malíř nikdy nežil ani netvořil. Vystavený cyklus portrétů 13 apoštolů se zobrazenými atributy příslušejícími jednotlivým světcům. Zřasená vícebarevná roucha s převládající modří, zelení a červení. Většinou do sebe pohroužené tváře rozjímajících učedníků a v kontrastu k nim zvlněné prsty a dlaně, některé v rozechvělém gestu, jiné ve zdánlivém klidu před bouří. Nedaleko muzea synagoga El Tránsito (synagoga Samuel ha-Levi, 1363), která zvenku působí jako renesanční katolický kostel. O to větší úžas vyvolá vstup do centrálního prostoru, který se mění v naprosté ohromení, které pak zvolna přechází v dojetí. Vzdušný, prázdný prostor s vysokým stropem, pod kterým je kolem dokola pás s hebrejským textem. Pod ním ze tří stran gotická

nápisy. Celá východní stěna, kromě místa pro Desatero, je pokrytá ornamentem, na jižní straně v prvním patře galerie pro ženy, kde je instalovaná expozice o dějinách Židů v Toledu. Slavná, ale smutná, jak jinak, historie, která skončila roku 1492 vyhnáním Židů ze Španělska. Zbytky barevné keramické podlahy, opět geometrického dekoru. Celý prostor dokonale sladěný, harmonicky vyvážený, ve vzduchu něco slovy těžko postižitelného, dokonce i mně, bezvěrci, zvlhly oči. V atriu při cestě na galerii při malém odbočení můžeme spatřit zbytky nedávno objevené mikve.

Druhá starší synagoga Santa María la Blanca (synagoga Ibn Šušan, 1180) se nachází nedaleko. Jak název napovídá, sloužila po vyhnání Židů, stejně jako prvá, katolíkům za kostel. Prostor rozčleněný třemi řadami gotických sloupů zdobených rostlinným ornamentem, klenby zdobené maureskami a arabeskami, na severní straně tři výklenky, dva postranní patrně kaple z doby kostela. Ve výklenku na východní straně se na stropě mezi maurským stylem a hebrejskými nápisy vznášejí v době baroka namalovaní andělé. Obě synagogy jsou z doby, kdy se vzájemně dokázaly ještě ovlivňovat různé kultury, aniž by docházelo k projevům masového násilí a nenávisti, naštěstí pře-

Toledo, celkový pohled na město. Foto archiv.

okna, mezi pozdně románskými sloupky s hlavicemi. Některá okna zaslepená, jiná překrytá keramickými dlaždicemi s bohatým dekorem tvořeným arabeskami a maureskami. Pod okny další pás jiné barevnosti opět tvořený různými geometrickými vzory lemovaný hebrejskými

čkalý do dnešních dnů jako pomníky slavných časů tehdy multikulturního Španělska, které však po vyhnání Židů ze země a porážce Maurů ztratilo to, s čím se ještě dnes jako s ozvěnou můžeme setkat v synagoze El Tránsito. Alespoň mně se to přihodilo.

JAN PLACÁK

PŘÍBĚH ANNY BUTOVÉ

(dokončení ze str. 11)

a která dělala sekretářku a tlumočnici, neznají mě tam. Tak jsem tam ani nepšla.

V Jeruzalémě je sad, Jad vašem, kde jsou vysazené stromy a kde jsou zapsáni Spravedliví mezi národy, je tam uvedeno i moje a tatínkovo jméno, protože se nám podařilo zachránit před jistou smrtí židovského chlapce Cviho Goldgammera. Dostala jsem oficiálně certifikát, na němž stojí anglicky a hebrejsky napsáno: „Kdo zachrání jeden život, zachraňuje celý svět.“ Dcera byla někde v Egyptě na dovolené a udělali pro ně zájezd do Jeruzaléma. A ona se zeptala průvodkyně, jestli by nemohla ten sad s vysázenými stromy vidět. Průvodkyně jen rozhodila rukama a řekla: Proč jste mi to neřekla dřív, teď už vám odjíždí autobus. Takže ty stromy nakonec ani neviděla.

Dvůr Králové, 2015

Anna Butová, rozená Tomíčková (1928), se narodila v Knihynkách na Volyni. Do republiky se vrátila v roce 1962. Po návratu pracovala v textilním závodě Tiba Zálabí. Nyní je v důchodu, žije ve Dvoře Králové.

* * *

Od návratu převážně většina českých kolonistů, respektive jejich potomků, z části západní Ukrajiny uplynula doba téměř stejně dlouhá jako trvání jejich volyňské „mise“. Žijící pamětníci Volyně jsou dnes zhruba stejně staří jako ti, kdo v dětském věku odjížděli s rodiči někdy kolem roku 1870 do neznámého prostředí a dožili se cesty zpátky v roce 1947. Neměl jsem u knihy Volyně tam v dále v úmyslu vytvořit historickou knihu nebo národopisný dokument. S osobnostmi české kultury, které Volyně zažily v mladistvém věku buď přímo, nebo v „balení“ rodiny přesazené většinou do zrušeného pohraničí, jsem hovořil o jejich práci a případně i o tom, jak zvláštní volyňská zkušenost trvá a projevuje se v jejich díle. Rozhovory jsem doplnil výpověďmi „příběhy“ vesměs přímých pamětníků, z nichž také vyplývá, že Volyně byla v době poslední světové války součástí „krvavých zemí“, o nichž ve stejnojmenné knize hovoří americký historik Timothy Snyder, a místem řádění genocidních ideologií a vražedného boje všech proti všem. O tom vypovídá i příběh Anny Butové, rozené Tomíčkové. (jom)

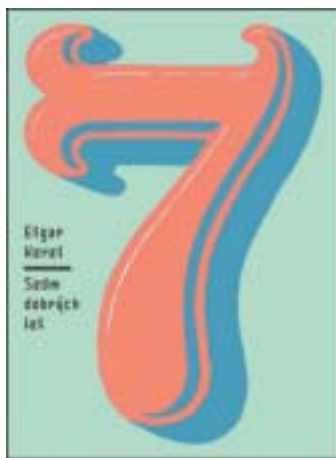
HLAS PŘÍŠTÍ GENERACE

V češtině vycházejí další povídky Etgara Kereta

Čeští čtenáři se mohou seznámit s dalšími prózami autora, kterému je blízký humor i tragédie, cynismus i empatie a hravost i hloubka, spisovatele pracujícího s bizarními náhodami a překvapeními, v důsledku čehož jeho absurdně a groteskně nadsazené texty jakoby kopírují logiku snu. Autora, jehož skvěle přeložené povídky známe ze dvou knižních svazků (*Létající Santini* a *Najednou někdo klepe na dveře*), který už dvakrát oficiálně navštívil Prahu (viz *Rch* 6/2014) a konečně autora, který má na svém kontě také komiksy či tituly pro děti. Tentokrát však sáhl po ještě jiném žánru.

DĚSNYLEND, ŠVÉDSKO, IZRAEL

Jaký je to žánr, těžko říct, a omezme se tedy na konstatování, že 36 kratičkých textů tvořících *Sedm dobrých let* je hybridní povahy: jsou to svého druhu osobní příběhy, které však nepozorovaně přerůstají do příběhů o celé lidské společnosti, něco mezi esejem, vzpomínkou a povídkou s autobiografickými prvky, přičemž to není ani čistá beletrie, ani literatura faktu. Časově je *Sedm dobrých let* ohraničeno dnem, kdy se Keret

stal otcem a kdy také první text napsal, a dnem, kdy sám otce ztratil, tj. dnem, kdy se rozhodl, že z kousků vzniknuvších během oněch sedmi let, kdy otcem byl i svého otce měl, sestaví knihu. Knihu, která je podle jeho soudu natolik intimní, že se ji rozhodl ve své vlasti prozatím nepublikovat, vychází tedy jen v překladě.

Děj některých kousků se ostatně v právě těch zemích, v nichž Keretovi vydávájí knihy a kam je zván na nejrůznější festivaly a literární akce, též odehrává, a občas jejich obyvatelům nastavuje hodně křivé zrcadlo. Poukazuje totiž na to, jak jim ať už v Zábřehu nebo v Německu či Maďarsku v myslích stále přetrvává antisemitismus a rasismus (Muzejní noc, Obrana národa), třebaže jinde je zase dojat tím, jak se jednotlivci v Polsku vypořádávají se stíny minulosti (Imaginární

vlast, Úzký dům) či jak nepředpojatě se na Bali dokážou postavit k někomu, kdo by dle rétoriky indonéských autorit měl být coby Izraelec a Žid jejich nepřítel (Podivní návštěvníci). Vydává se však též za „velkou louži“, kde si víc než kdy jindy uvědomuje možnosti literatury coby umění, nikoli obchodu (Docela obyčejný hřišník, V otcových šlápějích). Mimo chodem jedna próza se odehrává přímo v letadle (Hurá do oblak), zatímco další poněkud prvoplánově dává do kontrastu hysterickou atmosféru v USA těsně po útocích z 11. září s aurou uvolněnosti (až drogového opojení), jež obklopuje Holandsko (Amsterdam), a ještě další se s gusem strefuje do francouzských či přesněji globálních turistických atrakcí (Děsnylend). Ovšem jako vrcholné číslo

autorova ostrovtipu tu musíme vyzdvihnout pasáž, v níž Keret přibližuje přiovilým švédským literátům Jom kipur: to, že nevysílá televize, je přirovnáno k novátorskému konceptu Naomi Kleinové, fakt, že se prosí za odpuštění, má nádech hipisáctví šedesátých let, půst je jen do krajnosti dovedená verze módní nízkosacharidové diety – a ze starověkého hebrejského rituálu je rázem nejbáječnější a nejvyhledávanější svátek na světě (O čem se Švédům nesnilo)!

V centru knihy však stojí texty zasazené do Izraele, k jehož protikladům a paradoxům zaujímá Keret postoj bytostně ironický a sebeironický zároveň. Neskrývá rozpaky, pobavení ani úzkost, když po příjezdu do nemocnice se svou rodící manželkou zjistí, že všichni lékaři se musejí věnovat obětem teroristického útoku, načež v této vypjaté situaci po něm jistý reportér chce „vizi“ a „originální komentář“ (Nic nového pod sluncem); na základě každodenního pozorování pečlivě zvažuje, kdy je Izrael „zemička obklopená nepřáteli“ a kdy „silný okupant“ (Zlaté časy válečné); vyznává se z obdivu ke staršímu bratrovi, který zůstal vždy a za všech okolností ničím nespoutaným idealistou (Idol hodný uctívání), i z lásky a respektu

k sestře, která si zvolila ultraortodoxní způsob života a je šťastná (Moje nebožka sestra). A hovoří-li o sporném výchovném poselství superpopulární dětské počítačové hry (Angry Birds), izraelské hranice překračuje způsobem, nad nímž vybuchne v smích snad každý rodič, přičemž ho ale zároveň docela nepřijemně zamrazí.

KDO JE „PRAVÝ SVĚTEC“

Na první pohled se zdá, že Keret nejvíce riskuje v textech zaobírajících se postavou umírajícího otce, sentimentalitě se ovšem úspěšně vyhnul a nabízí jen ryzí emoce. A je jedno, zda se vrací k tomu, jak se jeho táta dle vlastního vyprávění seznámil s mámou (Láska na první whisky – což je ostatně chytlavý název stejně brilantně vystavěný na zparodované parafrázi jako Bomby stranou), či k tomu, co se o otci dozvěděl od jiných později, kdy ho jistý ultraortodoxní rabín označil za pravého světce (Šiva): dokázal se totiž kdysi za duši židovského souvěrce modlit tak horoucně, třebaže byl sám nevěřící, až musel být „vázně cadik“. Čímž se obloukem dostáváme k názvu knihy: jakkoli to mohly být dobré roky pro autora, ani v jeho pojetí se nezdá, že by to byly nějak mimořádně dobré roky i pro Izrael, a co po sedmi dobrých letech následovalo, určitě vzdělaný Keret ví. Na druhou stranu však neškodí připomenout, že Keret je agnostik, tedy věří, že tam nahoře něco je, jenom neví co, takže kdo ví...

Keret je mimo jiné mistr jazyka: hebrejštiny, kterou sám nazývá, jelikož byla „rozmrazena“ do mluveného jazyka po bezmála dvou tisících letech, anarchistickým zvířetem, které je nutno pořád krotit. Nakládá tak s jazykem biblickým i drsně hovorovým, jenž má sám o sobě jakýsi podivně poetický rozměr, což skvěle dokázaly zachytit i jeho dnes už dvorní překladatelky v češtině. Tentokrát však navíc k silnému dojmu přispívá elegantní grafická úprava Juraje Horvátha, známého tvůrce publikací pro děti (Baobab) a vynikajícího knižního ilustrátora (viz kupř. jeho spolupráce s nakladatelstvím Argo). Z hlediska literárního pak četbu umocňuje fakt, že kdysi mladičký Keret-bouřlívák vyzrál, a k jeho nesporným kvalitám tu přistupuje ještě mnohdy až krutá upřímnost a velké srdce.

HANA ULMANOVÁ

Etgar Keret: *Sedm dobrých let*. Přeložily Tereza Černá a Magdalena Křížová. GplusG, Praha 2015, 170 stran.

HAVLOVY STOPY V IZRAELI

O symbolických připomínkách prvního prezidenta

Café Masaryk, Kfar Masaryk či Kikar Masaryk, to jsou již tradiční místa, která českého návštěvníka zaujmou, často natolik, aby je navštívil nebo vyfotografoval. Jak jsme uvedli v minulém čísle, k těmto stopám letos přibily čtyři další, které ne-

Zahrada VH v Jeruzalémě.

sou jméno neméně významného českého prezidenta, a sice Václava Havla. Jeho první cesta do Izraele a znovunavázání česko-izraelských diplomatických vztahů v roce 1990, jejichž 25. výročí jsme si tento rok připomínali, byla symbolickým impulzem. Hnací silou je dlouholeté úsilí Velvyslanectví České republiky v Tel Avivu, Českého centra, krajanských spolků a obou obchodních komor. Díky všem těmto aktérům má tedy i Václav Havel nyní ve Svaté zemi několik stop.

NÁMĚSTÍ V HAIFĚ

Náměstí Václava Havla se nachází v Haifě v nové čtvrti Šimona Perese, hned vedle zářícího fotbalového stadionu Sammyho Oferu. Havlovo náměstí tak představuje orientační bod pro všechny fotbalové fanoušky, ale nejen pro ně. V okolí vzniká i rezidenční čtvrť. Na náměstí se člověk dostane autem, po sjezdu z dálnice č. 2 nebo 4 a odbočí u Haifského nákupního centra. Haifa Mall je bod pro ty, kdo by chtěli použít městskou hromadnou dopravu.

ZAHRADA V JERUZALÉMĚ

Mezi ulicemi Derech Hebron, Hanoch Albeck a Kdošej Saloniki můžete navštívit zahradu Václava Havla, která byla inaugurována v říjnu tohoto roku. Zahrada se na-

chází v rezidenční čtvrti deset minut pěší chůzí od Masarykovy ulice a jeruzalémského Café Masaryk. Velký dík zde patří jeruzalémské radnici, se kterou má Česká republika dlouhodobě dobré vztahy.

AUTOGRAM V HOTELU KING DAVID

King David Hotel je významnou jeruzalémskou památkou. Budova byla navržena švýcarským architektem Emilem Vogtem, který dostal zakázku od Ezry Mosseriho, zámožného židovského bankéře egyptského původu, který v roce 1929 koupil 4,5 akru půdy na tehdejší Julianově ulici, dnešní ulici

King David. Byl otevřen v roce 1931, dodnes patří k nejlepším jeruzalémským hotelům a pyšní se dlouhým seznamem významných státníků a celebrit, kteří zde pobývali. V knize hostů je zapsán i Václav Havel. V říjnu byl v hotelové chodbě slávy odhalen rovněž jeho autogram se slavným havlovským srdcem.

LAVIČKA V TELAVIVU

Lavičku Václava Havla, dílo architekta Bořka Šípka, která symbolizuje demokratickou otevřenost k dialogu, představují

Lavička VH v Tel Avivu.

dvě křesla a kulatý stůl, jehož středem má prorůstat lípa, český národní strom. V kampusu Telavivské univerzity ji nahradil rohovník obecný, který diskutujícím poskytne v horkých dnech příjemný stín. Lavička se nachází mezi knihovnou, fakultou filosofie a Muzeem diaspory.

Text a foto PAVLÍNA SCHULTZOVÁ

PROMĚNA V YPSILONCE

aneb Řehoř už toho má dost

Próza Franze Kafky *Proměna* letos oslavila stoleté výročí prvního knižního vydání. Výročí metamorfózy obchodního cestujícího Řehoře Samsy samozřejmě zaznamenali znalci a obdivovatelé Kafkova díla, stejně jako loňské centenium *Procesu*. V autorově rodném městě je nyní v Divadle Ypsilon k vidění inscenace na motivy zmíněné prózy, již upravil a zrežiroval Arnošt Goldflam.

Jakkoli šel člověk na představení s trochou obav, umocněných nedávnou zkušeností s inscenací Kafkových *Deníků*, jež v rámci Festivalu německého jazyka předvedlo lucemburské divadlo a nad nímž se autor musel v hrobě opravdu obracet, rozhodně nebyl zklamán.

Proměna hlavního hrdiny je zde pojata zcela symbolicky, jako nechuť či přímo fyzická neschopnost pokračovat dál v každodenní rutině, tedy právě tak, jak to Kafka zamýšlel. „Důsledně jsem se držel toho, že on je rodinou, tlakem na úspěch a na užitečnost člověka trochu frustrovaný a reaguje na to po svém,“ řekl A. Goldflam, jež pro představení z velké části čerpá i ze své rozhlasové hry *Případ Bedřicha Samky* (před 15 lety ji natočil pro Český rozhlas Brno). Brouky ale připomínají v Ypsilonce spíše Samsovi příbuzní, víceméně spokojení samečci a samičky, kteří chtějí žít stále stejně v klidu, pokud možno vesele a bez zbytečných starostí. Řehoř v jeho vzpurné podobě a odmítání pracovat vůbec nechápu. Propast mezi ním a rodinou umocňuje i to, že zatímco příbuzní (posluhovačka a nájemníci) jsou jazykově i pojetím částečně „zmodernizováni“, Řehoř jako jediný důsledně hovoří podle původního Kafkova textu, jenž svou povitostí a osudovostí vyznívá jako z jiného světa, takže mu okolí vůbec nerozumí.

Zatímco humor Kafkovy *Proměny* vyplývá hlavně z „broukova“ stále lidského uvažování, v Ypsilonce účinkující dovedně rozehrávají různé rodinné mechanismy, žoviality a „roztomilosti“. Tyto rodinné šprýmy, do nichž příbuzní vtahují i ostatní, včetně pana prokuristy, jsou vtipné až tehdy, kdy je ze svého odstupu pozoruje outsider Řehoř. Ten nakonec v souladu s Kafkovým aforismem „Pryč odtud – to je můj cíl“ ze scény mizí. Kam (na rozdíl od předlohy) doputuje, to nebudeme budoucím divákům prozrazovat.

(am)

VOUS MISTRA JANA HUSA

Diskusní fórum, komplikovaná identita a Židé v Kostnici

Občanský rok s číslem 2015 se nesl ve znamení významného výročí, 600 let od upálení mistra Jana Husa v Kostnici. Přípomínce výročí bylo letos věnováno mnoho pietních shromáždění, kulturních událostí, náboženských setkání, vědeckých pojednání a mezinárodních konferencí. Osobnost mistra Jana je významná pro dějiny reformace, stejně jako pro dějiny ostatních církví a náboženských společenství, pro dějiny české, ale i pro dějiny evropské. Zvláštní postavení má ovšem také v česko-německých vztazích. Bylo proto zcela logické, že se letošní výroční zasedání Česko-německého fondu budoucnosti a jeho Diskusního fóra konalo koncem října právě v Kostnici.

Starobylé městečko, kde se tragické události před šesti staletími odehrály, leží na březích romantického Bodamského jezera v regionu, jenž si stále drží svůj původní název Švábsko, přestože je součástí dvou dnešních německých spolkových zemí, Bádenska-Württemberska a Bavorska. Doslova za jeho hradbami leží Švýcarsko. Město se ve skutečnosti jmenuje Konstanz podle římského císaře Konstantina II. (337–340 o. l.). Lze tedy jen spekulovat o tom, jak a kým byl název města přeložen do češtiny tak, aby již sám o sobě vzbuzoval hrůzu.

PŘEKVAPIVÉ SOUVISLOSTI

Kostnický koncil oproti tomu, jak je líčen v české historii a literatuře, vypadal ve skutečnosti trochu jinak. Především zarazí jeho délka: začal v listopadu roku 1414 a skončil až po téměř čtyřech letech, tedy v dubnu 1418. Jeho hlavním tématem nebyl boj s heretiky a kacíři – odsouzení mistra Jana a posléze Jeronýma Pražského a dalších tří nešťastníků se tak jeví jen jako nedůležitá epizoda –, nýbrž ukončení papežského schizmatu, trvajícího již několik desetiletí. Nám dobře známý císař Zikmund Lucemburský svolal proto církevní koncil právě do švábské diecézní metropole Kostnice.

Císař byl v té době již zkušeným politikem. Byl také uherským a římským králem

a aktivně zasahoval do poměrů v celé Evropě. Snažil se o reformu svaté říše římské, ale také církve, kterou považoval za podřízenou světské moci. Bojoval proti osmanské říši, ale také proti vlastnímu bratrovi, českému

králi Václavu IV. Velmi obratně využíval služeb odborníků v různých sférách tehdejšího života, stavitelů z Lombardie, bojovníků z Maďarska, ale také Židů jakožto finančníků. O průběhu kostnického koncilu se dozvídáme především díky kronice místního měšťana Ulricha z Richentalu.

O Zikmundově záměru koncil svolat však víme z ještě dřívějších dokumentů, dvou privilegií, která udělil v roce 1413 dvanácti židovským rodinám v Kostnici. Zaručil jim veškerá práva, která by jinak muselo potvrdit město. Důvod byl jasný – měli napomoci zajistit hladký průběh koncilu z hlediska zásobování, ubytování a další služby pro četné návštěvníky a účastníky vrcholného setkání.

ŽIDÉ A KOSTNICE

Přestože první písemná zmínka o Židech v Kostnici pochází až z roku 1241, traduje se, že zde žili již v dobách antického Říma. Počátkem 14. století se v celém regionu kolem Bodamského jezera – obdobně jako jinde v Evropě – objevují první protizidovská vystoupení, motivovaná nejspíše zadlužeností místní šlechty, ale například i místních vinařů, kteří se tak zbavili svých finančních závazků. K nejhoršímu pogromu dochází roku 1348, kdy bylo ve stodole, postavené na louce před městem, upáleno 300 Židů. Masová vražda však vyvolala hněv Zikmundova otce, císaře Karla IV., který Židy považoval za svůj majetek, a město mu muselo ztrátu finančně nahradit.

V době konání koncilu je ale situace již jiná, Židé jsou opět trvale usazeni ve městě, v okolí Rybího trhu mají dokonce postavenu i synagogu a mikvi. V již zmíněné Richentalově kronice je zdokumentováno, že Židé skutečně přispěli během čtyřletého konání koncilu k jeho úspěšnému průběhu, tedy alespoň co se zajištění všech možných souvi-

sejících služeb týče, od tehdejšího bankovníctví, až po každodenní povlékání lůžek pro hosty, věc na svou dobu nevidanou. Je také zaznamenáno, že se po skončení koncilu počet židovských rodin ve městě zdvojnásobil.

Židé byli ale nakonec z Kostnice v roce 1429 vypovězeni a od roku 1448 pro ně platil po čtyři století zákaz se ve městě usadit. Oficiálně byl zrušen až v roce 1847, odkdy se datuje novodobá přítomnost židovské komunity, která – stejně jako jinde v Evropě – nesmírně přispěla k rozvoji a modernizaci města. A – také jako jinde v Evropě – těmto zlatým časům učinily přítrž až nacismus, druhá světová válka a šoa. Tuto tragickou kapitolu svých dějin si však město důstojným způsobem připomíná. Bylo zde zasazeno několik „Stolpersteinů“, kamenů zmizelých, a právě v době konání Česko-německé konference bylo v centru instalováno několik nechvalně známých dobytčích vagonů, ve kterých byla otevřena výstava, nazvaná *Památník deportací*.

VŠECHNO JE JINAK

Jak známo, po dlouhém rozmyšlení se v říjnu 1414 Jan Hus nakonec do Kostnice vydal, aby obhájil své učení. Zikmund mu zaručil bezpečný návrat, ale po několika formálních slyšeních shledal koncil jeho názory za natolik kacířské, že rozhodl o jeho popravě. Aby nebyl porušen Zikmundův slib a aby mohl být rozsudek nad Husem vykonán, musel být předtím nejdříve zbaven kněžské hodnosti. To se stalo v kostnické katedrále. Dodnes je zde ukazováno místo, kde do mistra Jana po odsouzení za hromů a blesků a pekelného dýmu „vstoupil ďábel“. Katedrála, stejně jako nedaleké místo uprostřed louky, kde byl mistr Jan upálen, se až o mnoho století později staly poutním místem pro mnohé z těch, kdo objevili tuto historii a vystavěli kolem ní novodobou identitu českého národa. V katedrále tak objevili nejen ono temné začouzené místo, ale také barokní kazatelnu, kterou symbolicky podpírá postava muže v čepici a s plnovousem. Přesto, že podle zachovalých zpráv, a dokonce i dobových vyobrazení byl mistr Jan Hus spíše menší zavalitý postavou a vous neměl, uvěřili místní občané, kteří se do chrámu chodili modlit, že takto je zpodobněn právě Hus. Svou nenávist vůči dávnému kacíři dávali patřičně najevo, soše uřezali nos, prsty na rukou a bodali do ní noži. Takto ji v 19. století objevili čeští poutníci a buditelé, kteří začali do Kostnice houfně přijíždět. A právě takto také mistra Jana začali zobrazovat i umělci té doby – jako umučeného asketu s čepicí a vousem s výrazně semitskými rysy. Socha pod kazatelnou však původně představovala praotce Abrahama.

TOMÁŠ KRAUS

Socha z kostnické katedrály. Foto autor.

IZRAEL: Facebooková intifáda

Teroristický útok, který 13. listopadu otřásl Paříží, vyvolal pozornost i v Izraeli. Lišila se však od té, na kterou si vzpomínáme z letošního ledna. Tehdy džihádisté v Paříži vystříleli redakci časopisu Charlie Hebdo, paralelně s tím vraždili v košer lahůdkářství a Izraelce zajímal útok na židovské cíle v Evropě (i jeho souvislost s vystěholectvím francouzských Židů).

V listopadu si teroristé Islámského státu nevybrali židovské cíle, vraždili bez výběru: v restauracích, hudebním klubu i u fotbalového stadionu. To Izraelcům připomnělo situaci, v níž se sami nacházejí od začátku října. Není to koncentrovaný megateror typu Paříže, ale jde o podobně nevybíravé, byť drobné útoky pomocí nožů, střelných zbraní či osobních aut po celém Izraeli, jež zasévají nejistotu.

Oproti Francii je tu ale rozdíl. Zatímco útok džihádistů v Paříži celá Evropa jednoznačně odsoudila, teroristické útoky v Izraeli posuzuje spíše z pohledu Palestinců stylizovaných do role obětí.

Vzápětí po útoku v Paříži na to poukázal premiér Benjamin Netanjahu: „Nadešel čas, aby státy odsuzovaly terorismus proti nám na stejné úrovni, na níž odsuzují terorismus kdekoli jinde ve světě. Bylo by správné, aby Mahmúd Abbás, který včera odsoudil útok ve Francii, odsoudil také nemilosrdný terorismus proti nevinným lidem v Izraeli a bojoval proti podněcování, které jej motivuje.“

Ten poslední argument je důležitý. Vlnu teroru totiž odstartovala fáma, že Izrael převezme správu Chrámové hory včetně mešity Al-Aksá do vlastních rukou. Jakkoli byla lživá, přivedla Palestince k násilí, aniž by to palestinské vedení včetně prezidenta Abbáse účinně uvedlo na pravou míru.

VAŠE ŽIVOTY NÁS NEZAJÍMAJÍ

Tato vlna násilí ještě ani nemá jednoznačné jméno. Někdy se mluví o třetí intifádě, což je zavádějící – třetí intifádou se už nějaký čas rozumí nenásilné „povstání“ právního, ekonomického i kulturního rázu, intifáda bojkotů, sankcí a meziná-

rodních snah o delegitimizaci Izraele. Jindy se mluví o tiché intifádě či o intifádě nožů (na rozdíl od intifády kamenů a intifády sebevražedných atentátů). A svůj význam má označení facebooková intifáda. K tomu se ještě vrátíme.

Bilance ještě není uzavřena. Aktualizované souhrny nabízí například Wikipedie na stránce „Israeli-Palestinian Conflict (2015)“. Ale samotná čísla mohou snadno vést k převracení kauzality. Sdělují, že při teroristických akcích bylo zabito 19 Izraelců a 82 Palestinců (stav z 20. listopadu). Nepoměr vzniká logicky tím, že mnozí z útočníků byli zastřeleni policií dříve, než stačili vyhlédnutou obětí zabít. Nicméně v očích evropských

Trzıştė Machane Jehuda po teroristickém útoku dvou Arabek 23. 11. 2015. Foto archiv.

médií ten nepoměr slouží jako doklad agresivity Izraele – podle logiky, že napadeným a obětí je ten, kdo ve svých řadách napočítá více mrtvých.

Názorně to vysvětluje Yiftah Curiel, mluvčí izraelské ambasády v Londýně, ve svém článku pro *International Business Times*. Jak píše, sám se domníval, že v době, kdy Izrael neprovádí nálety na Gazu či podobné akce, nehrozí výčitky z nepřiměřenosti jeho obrany. Že obranu policejní střelbou proti útočníkům s nožem budou média považovat za adekvátní. Ale mýlil se, což dokládá příklady novinových titulků: „Izraelská policie zastřelila Palestince“ (jako by se policista rozhodl někoho zastřelit jen proto, že je to Palestinec). „Žena plánující útok nožem zastřelena“ (ve skutečnosti ten útok už prováděla, nikoli jen plánovala). Izraelec, jehož auto se stalo cílem vrhačů kamenů, podle novin „zaplatil životem za útok na palestinský nákladňák“, zatímco teroristu noviny ocenily jako „již sedmého Palestince zabitého policií“.

Podle Curiela za tím není nějaké zvláštní protizidovství, spíše nejistota editorů novin, jak nezvyklou situaci vnímat. Když je oslovil, sami uznali, že titulky neodpovídají realitě a změnili je (očividně šlo o webová periodika, kde má oprava smysl). Tak se z titulku „Izraelská policie zastřelila Palestince“ stala verze „Palestinec zastřelen při útoku nožem“. Ale obecně z toho pro Curiela plyne poučení, jaké trendy ve vnímání reality v médiích převažují.

Západní média nezajímají klerikové mávající noži a výbušnými vestami. Nezajímá je lídr Hamásu velebící útoky teroristů. Nezajímá je palestinské rádio písněmi slavící „mučedníky“. Ale závažnější je podle Curiela jiná věc: „Ochota ignorovat realitu, okázalá animozita vůči Izraeli v době, kdy jeho občané čelí vlně šířícího se teroru, to vše skládá jasně poselství: Vaše životy nás nezajímají.“

VRAŽDA PRO NÁBORÁŘE

A teď se vraťme k výrazu facebooková intifáda. Výstižně objasňuje rozdíl oproti předchozím vlnám teroru i společný rys s džihádismem ve Francii či jinde. Tento titulek použil v listu *The New York Times* pro

svůj článek finančník Micah Lakin Avni, jehož otec se stal jednou z obětí této intifády.

Richard Lakin jel v polovině října normální autobusovou linkou v Jeruzalémě, když k němu přisedli dva mladí Palestinci, střelili ho do hlavy a několikrát bodli nožem. Zemřel o dva týdny později, ale to není výjimečné. Stejně jako fakt, že šlo o muže, který zasvětil život izraelsko-arabskému smíru (učil malé Židy i Araby angličtinu). Pro Michala Lakina je zásadní něco jiného: to, že celý teroristický útok se někomu podařilo zaznamenat na kameru a brzy se stal „virálním hitem“ na sociálních sítích, především na Facebooku.

Toto je zásadní posun: skutečná teroristická vražda se může během hodin stát součástí náborového či instruktážního videa džihádistů. A to je zároveň důvod, proč se dvacet tisíc Izraelců připojilo k hromadné žalobě proti Facebooku. Ne že by chtěli tu síť zničit nebo si dělali přehnané iluze, ale cítí, že něco se změnit musí. **ZBYNĚK PETRÁČEK**

LUCIFERŮV EFEKT ...a další události

/Vybráno z českých médií/

„Proces, kterým se dobří lidé – andělé – mění v ďáblы, jste popsal ve své knize *Luciferův efekt*. Hannah Arendtová popsala cestu, jak se z ‚obyčejného člověka‘ stane zločinec, v roce 1963 v knize *Eichmann v Jeruzalémě*. Inspirovaly vás závěry Arendtové?“ ptá se A. Sojková v rozhovoru pro Týdeník Rozhlas Philipa Zimbarda, amerického sociálního psychologa, který celý svůj život zkoumá, jaké síly mohou probudit zlo v člověku. „Důležité je zjištění Arendtové, že vrah, který poslal na smrt miliony lidí, vypadá jako váš soused, jako spolucestující v autobusu. Ďábel nevypadá jako ďábel, dokud mu nedáte možnost, aby se projevil. To je ta banální zla. A tomu někteří lidé odmítají uvěřit.“ (23. 11.) ■■ Americký historik Timothy Snyder ve své nové knize *Černá zem*, která vychází ve dvaceti zemích (včetně ČR) současně, využívá nových zdrojů z archivů východní Evropy a mnoha pozapomenutých svědectví těch, kteří holocaust přežili. Tou černou zemí může být myšlena i zvrácená Hitlerova vize, že vyhubením Židů bude obnovena planetární rovnováha a že Němci získají zdroje, které jim chyběly. Ale aby bylo možné tento v podstatě koloniální záměr uskutečnit, bylo zapotřebí zničit státy – Hitler byl vlastně anarchista, píše Snyder. Není náhoda, že v zemích, které Hitler okupoval, ale nezlikvidoval zcela jejich státní zřízení, byl židovský osud o něco příznivější. Idea nezbytnosti zachování státní autority se táhne celou Snyderovou knihou. A z toho autor vyvozuje i určité poučení pro současnost. „Náš svět je bližší Hitlerovu víc, než jsme ochotni připustit,“ míní autor a zdůrazňuje, že zpochybňování státu nevede k ničemu dobrému. Kdo by ho byl ochoten v případě potřeby hájit? (MFD, 21. 11.) ■■ „Jde v současné válce s radikálním islámem o střet civilizací mezi islámem, křesťanstvím a judaismem? Nebo jde o ideologický střet?“ ptá L. Frantová izraelského historika narozeného v Čechách Jehudy Bauera: „To je hlavně ideologické, to není namířeno

jen proti Židům nebo křesťanům. Radikální islám chce dobýt svět. Za posledních sto let jsme tu měli tři podobné ideologie – bolševismus, nacismus a radikální islám. Jsou mezi nimi rozdíly, samozřejmě, ale mají mnoho společného, všechny tři chtěly nebo chtějí dobýt svět silou. (Parlamentní listy.cz, 21. 11.) ■■ „Hnutí BDS (Boycott, Divestment and Sanction)

spojuje islamisty, levicové radikály a všechny ostatní, kdo nenávidí Izrael. Evropa se nechala chytit do pasti BDS a také své touhy, že je třeba Izrael nějak politicky onálepkovat, a posiluje současnou palestinskou strategii, že je ztrátou času s Izraelem jednat,“ cituje MFD velvyslance Garyho Korena v článku o rozhodnutí Evropské komise označovat zboží vyrobené v izraelských osadách jinak než „made in Israel“. (21. 11.) ■■ „Terorismus, kterému občané Francie čelili, je pro palestinský lid každodenní realitou z rukou Izraele. Jsme proto přesvědčeni o tom, že bychom se měli všichni spojit a vymýtit terorismus ze všech zdrojů,“ prohlásil v rozhovoru pro Haló noviny (20. 11.) Khaled M. Q. Alatrash, velvyslanec Palestiny v České republice. (20. 11.) ■■ Jen v říjnu bylo v Izraeli spácháno přes 600 útoků. Zahynulo při nich deset Izraelců, jeden Eritrejec a 74 Palestinců, kteří útočili dlouhými noži, střelnými zbraněmi anebo najížděním auty do chodců. Izraelské oficiální záběry, které mají být důkazem, co se doopravdy stalo, jsou dnes sestřihávány palestinskými médii tak, aby mluvily ve prospěch teroristů. Na internetu jsou třeba záběry televize Al-Aksá, na nichž člověk v masce včelky nabádá děti (na záznamu jsou i dvě zhruba pětileté), že je správné „postřílet všechny Židy“ a „bít je do tváří, aby je měli jako červená rajčata“. A děti

se smějí. Je toho mnohem víc, ty starší děti už samy na záznamech nabádají ostatní, že je třeba Židy zabít. Není divu, že po tom, co vidí, slyší a po zhlédnutí několika instruktážních návodů, v nichž jde vraždění Židů přece tak hladce, se o to některé samy pokusily. Zatím však ani od palestinského vedení zjevně není vůle uvádět věci na pravou míru. I sám prezident Mahmúd Abbás obvinil Izrael, že zabíjí nevinné. (MFD, 13. 11.) ■■ Ve funkci spolkového kancléře byl Helmut Schmidt na německé poměry pouze krátkou dobu – osm let. Jeho vliv však dalece přesáhl období let 1974–1982, kdy stál v čele západního Německa. Nyní jeho éra skončila. Schmidt zemřel 10. listopadu ve věku 96 let ve svém domě v rodném Hamburku. Jako většina mužů jeho generace prošel východní frontou a následným zajetím. Nacionálněsocialistickou éru přežil jen díky dobře ukrývanému rodinnému tajemství: Dědeček důstojníka luftwaffe byl Žid. Jak připomněl deník *Die Welt*, ve funkci kancléře musel Schmidt především řešit vleklé problémy, které nezavinil, mezi nimi teror Frakce Rudé armády (RAF), které dokázal rázně čelit. Roku 1977 policejní komando se Schmidtovým posvěcením úspěšně osvobodilo rukojmí letadla Lufthansa unesené teroristy do Mogadiša. Cestující na palubě vyvázli bez zranění, RAF nato zavraždila uneseného šéfa svazu zaměstnavatelů H. M. Schleyera. Schmidt neustoupil a dal jasně

najevo, že s teroristy vyjednávat nebude, což v důsledku vedlo ke konci RAF. (MFD 11. 11.) ■■ „Je-li vše dovoleno ve jménu rasy, jsme u Hitlera a Osvětlení. Je-li vše dovoleno ve jménu politické třídy, jsme u Lenina a gulagu. Je-li vše dovoleno ve jménu boha, jsme u nábožensky zdůvodněného teroru,“ cituje Z. Petráček v nekrologu v Lidových novinách francouzského filosofa, esejistu a spisovatele Andrého Glucksmanna, který zemřel 10. listopadu ve věku 78 let. „Odešel s ním výrazný filosof. Ale také a hlavně muž, který – jakkoli prošel názorovým vývojem – vždy odmítal pokrytectví. A to je vlastnost, které není nikdy nazbyt, natožpak dnes.“ (11. 11.)

jd, ilustrace Jiří Stach

Kalendárium

V prosinci tohoto roku si připomínáme výročí dvou mužů, jejichž životní pouť vedla opačnými směry. Zatímco filosof, sociolog a sociální antropolog Arnošt (Ernest) Gellner se narodil v Paříži a zemřel v Praze, kabaretiér a textař Kurt Robitschek se v české metropoli narodil a později odešel do emigrace.

ARNOŠT (ERNEST) GELLNER se narodil před **90 lety, 9. prosince 1925**, v Paříži židovským rodičům, kteří pocházeli z Čech, ale tehdy žili ve Francii (otec studoval práva, maminka pracovala). Dětství prožil v Praze, kam se rodina z existenčních důvodů přestěhovala, a navštěvoval zde českou obecnou školu a anglické gymnázium. Roku 1939 rodina uprchla před nacisty do Británie, kde Gellner posléze vstoupil do čs. armády, se kterou se na konci války vrátil do Prahy. Studia na Univerzitě Karlově,

Arnošt Gellner. Foto archiv.

kde mj. navštěvoval přednášky Jana Patočky, nedokončil, protože se kvůli politickému vývoji vrátil do Británie. Studoval na Oxfordu a na London School of Economics, kde se také později stal profesorem sociologie a filosofie. V letech 1984–1993 byl též profesorem sociální antropologie na Univerzitě v Cambridge. Roku 1965 pronesl v Praze přednášku o britské sociologii a navázal styk s mnoha lidmi. Po okupaci roku 1968 pomáhal novým českým emigrantům v Anglii a vozil do Prahy nedostupné knihy. Pomoc disidentům a jeho další činnost upoutaly pozornost policie, a ta mu ke konci 70. let zakázala vstup do Československa. V roce 1990 byl mezi prvními, kdo se připojili k zakladatelům Středoevropské univerzity v Praze a stal se po britském sociologovi R. E. Pahlvi vedoucím oddělení sociologie. Přednášel též na Fakultě sociálních věd UK. Gellner byl ceněn jako originální myslitel, především teoretik nacionalismu, jenž své myšlenky dokáže vyložit přesně, věcně a s lidskou účastí (viz *Rech* 1/1996). Jeho nejznámějším dílem je práce *Národy a nacionalismus* z roku 1983 (česky – jako dosud jediná práce od tohoto

autora – vyšla o deset let později). Zemřel náhle, **před 20 lety, 5. listopadu 1995** v Praze.

Kabaretiér **KURT ROBITSCHEK** (23. 8. 1890 Praha–28. 12. 1950 New York) se proslavil pod uměleckým jménem Ken Robey. V mládí odešel z gymnázia, přidal se k cirkusu a poté ke kočovné divadelní společnosti, později začal spolupracovat s novinami *Prager Tagblatt*. Od roku 1910 žil ve Vídni a pracoval jako novinář „na volné noze“. Psal libreta a písňové texty např. pro R. Stolze, F. Leháru a W. Kolla. Ve Vídni také zahájil kariéru kabaretiéra a od roku

1924 působil jako konferenciér v berlínském Charlott-Kasínu, kde vystupoval s komiky P. Morganem a M. Adalbertem. Ve stejném roce převzal a znovuotevřel s Morganem a komikem M. Hansenem kabaret Rakete, který pak provozovali společně pod různými názvy, z nichž nejslavnější byl Kabarett der Komiker (KadeKo). Vydával i kabaretiérský časopis *Die Frechheit* a podílel se na úspěšné revue *Rufen Sie Herrn Plim*. V září 1933, krátce po nástupu nacistů k moci, emigroval do Vídně, kde převzal komorní divadlo a psal texty pro kabaretní revue *Wiener Illustrierte*. Přes Paříž a Londýn odešel však kvůli silící nacistické hrozbě do USA, kde v New Yorku znovu založil kabaret KadeKo (1938), kterému se však moc nedařilo. Byl nicméně producentem velkých varietních show mj. v Carnegie Hall či v Town Hall. V New Yorku Robitschek také přesně **před 65 lety** zemřel.

Před **85 lety, 12. prosince 1930**, se v Kolíně narodil básník, překladatel a příležitostný hudebník **PETR LAMPL** (zvaný Petřák). Studoval na Vysoké škole chemicko-technologické v Praze, pracoval v různých povoláních (mj. jako zeměměřič a hasič). Byl členem tvůrčích skupin Šmidrové a Křižovnická škola čistého humoru bez vtipu. Zemřel **2. 12. 1978**. Jeho básně vycházely v 70. letech v samizdatu, roku 1992 knižně pod názvem *Cestou do blázince* v nakladatelství Paseka.

(ra, am)

ŽIDOVSKÁ ROČENKA 5776

Už víc než sto let přináší rok co rok *Židovská ročenka* povídky, verše i eseje židovských spisovatelů či textů na židovská témata. V roce 5776 (neboli 2015/2016) v ní najdete práce dvanácti autorů. Český písař zastupují Chaim Cigan /alias Karol Sidon/ pohádkami pro dospělé děti z knihy *Malý pan Talisman*, která právě vychází v nakladatelství Torst. Také David Jan Novotný napsal svůj příběh ze života *Moody by se divil* česky a hodlá ho vydat v blízké budoucnosti spolu s dalšími texty pod názvem *Nebe No. 3*. Americký historik Michael L. Miller žijící už řadu let ve střední Evropě píše o moravských Židech a rovněž v tomto případě se jedná o ukázkou z knihy *Moravští Židé v době emancipace*, kterou připravuje Nakladatelství Lidové noviny. Jeho krajanka Allegra Goodmanová píše o Židech amerických a britských. Otištěná povídka *Dvojitý text* jí přinesla slávu i uznání. Dále je tu ukáзка z knihy Carla Djerassiho *Čtyři Židé na Parnasu*, jež představuje fiktivní rozhovor Benjamina, Adorna, Scholema a Schönberga o židovské identitě. Gustavem Mahlerem se zabývá španělsky píšící Arnoldo Liberman, který svůj text nazývá „mapou sestavenou ze spontánních vnučnutí, imaginativních a reflexivních útržků spjatých s Gustavem Mahlerem, které se vynořují jako v pohyblivém kaleidoskopu a ukazují jeho různé stránky“. O lesních Židech a básníku jazyka jidiš Nuchimovi Bomsem vypráví autor polského jazyka Stanisław Vincenz, který za druhé světové války pomáhal Židům, za což se mu dostalo ocenění Spravedlivý mezi národy světa. Italská literatura je zastoupena povídkou Umberta Saby z Terstu, který je známý především jako básník. Ruskojazyčná literatura je zastoupena kapitolou z románu Ljudmily Ulické *Zelený stan* (Zeljonyj šaťor, 2010), který připravuje k vydání nakladatelství Paseka. Hebrejsky píšící autory najdeme v ročence dva, Etgara Kereta a jeho tři povídky z knihy *Sedm dobrých let* a Meira Šaleva, kterému v češtině vyšly už dvě knihy: *Ruský román* a *Moje ruská babička a její americký vysavač*. Oba píší o Izraeli a Izraelcích. Prémii pro pozorného čtenáře představuje závěrečné *Posezení s Frankensteinem*, pozoruhodný fragment, napsaný slovensky dávno před vznikem slovenštiny. jd

Iva Steinová EVEN ZIKARON

Paměť židovských náhrobních kamenů, Telč

■ Drobná publikace (vydaná v češtině a v angličtině) seznamuje zájemce o památky s židovskými hřbitovy v Telči: starým hřbitovem nedaleko Velkého Pěčína a novým židovským pohřebišťem v Telči na Oslednicích. Text brožury je založen na předchozím podrobném průzkumu obou hřbitovů, který provedla společnost Matana, a. s., ve spolupráci s Židovským muzeem v Praze. Přináší nové poznatky o nejstarších náhrobcích a významných pohřbených osobnostech. Publikace obsahuje plány obou hřbitovů se zakreslenými náhrobkami (od J. Klenovského) a je doplněna kvalitními fotografiemi (od autorky).

Vydalo město Telč roku 2015, 40 stran.

Chaim Cigan MALÝ PAN TALISMAN

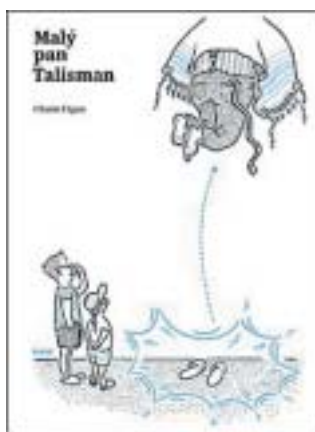
■ Soubor pohádek pro dospělé, jenž nás naplňuje nadějí, že modlitby mohou být vyslyšeny. Ne vždy přináší řešení překérných situací Bůh sám, někdy ho zastoupí malý pan Talisman, který pomocí kouzelného modlitebního pláště a modlitebních řemínků dokáže létat a pomáhat tam, kde si lidé nemohou pomoci sami. Spisovatel Karol Sidon (alias vypravěč Chaim Cigan) nám v knížce nabízí devatenáct pohádek – devatenáct veskrze lidských příběhů, z nichž poučení nakonec vyjdou jejich hrdinové i čtenář. Ten se zároveň leccos dozví i o židovské víře, židovských zvycích i židovské mystice. Knihu ilustracemi doprovodil Michal Bačák.

Vydalo nakladatelství Torst v Praze roku 2015. 160 stran, doporučená cena 258 Kč.

Michael L. Miller MORAVŠTÍ ŽIDÉ V DOBĚ EMANCIPACE

■ Studie amerického historika Michaela L. Millera představuje první ucelené zpracování dějin Židů na Moravě v době emancipace. Na pozadí střetávání východních i západních vlivů sleduje vliv a vývoj haskaly, chasidismu a náboženských reforem. Vyvinutá moravská rabinská kultura s dlouhou tradicí tato hnutí zmírňovala a – v případě chasidismu – zabraňovala jejich šíření. Moravští Židé se aktivně podíleli na revoluci let 1848 až 1849, která předznamenala období zrovnoprávnění, ale zároveň moravské židovské obce vystavovala bezprecedentním demografickým, finančním a sociálním proměnám, a to v době narůstajícího národního konfliktu mezi Čechy a Němci.

KNIHY VÝSTAVY UDÁLOSTI

Rozhovor s autorem o knize jsme otiskli v minulém čísle *Rch*.

Vydalo Nakladatelství Lidové noviny v Praze roku 2015. Z angličtiny přeložila Klára Míčková, 360 stran, dobové ilustrace, dop. cena 399 Kč.

VYSÍLÁNÍ ŠALOM ALEJCHEM NOVĚ

■ Od listopadu 2015 můžete poslouchat vysílání pořadu *Šalom alejchem* každý týden, vždy v **neděli od 19.45**, na všech regionálních stanicích Českého rozhlasu.

Šalom alejchem přináší každý týden to nejzajímavější z dění v židovském světě. Představuje život židovských obcí u nás, v Izraeli i v cizině, seznamuje s významnými židovskými osobnostmi, upozorňuje na nové knihy a kulturní pořady na židovská témata, pozornost věnuje i judaismu a židovským dějinám. *Šalom alejchem* vzniká ve spolupráci s ředitelem Židovského muzea v Praze Leo Pavlátém, moderuje ho Tomáš Töpfer.

HVĚZDA POD TÍHOU HVĚZDY

■ Do **31. prosince** je v Muzeu Policie ČR (Ke Karlovu 1, Praha 2) zpřístupněna veřejnosti výstava *Hvězda pod tíhou hvězdy* (tedy Davidova hvězda pod tíhou rudé hvězdy) k 25. výročí obnovení diplomatických vztahů mezi Československem a Izraelem.

Expozice, kterou pořádá Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu SKPV, je zaměřena na československo-izraelské vztahy v období nesvobody z pohledu bezpečnostních složek státu. K vidění jsou hlavně archivní dokumenty z let 1948–1990, ale i několik ručních zbraní dodaných bojujícímu izraelskému státu roku 1948 či fotografie z výcviku židovských vojáků na našem území.

TAJEMSTVÍ ČLOVĚKA

■ Kulturní akcí uzavírající rok 2015 jako „rok Václava Havla a Izraele“ je česko-izraelské provedení melodramu Emila Viklického *Tajemství člověka*. Koná se **19. prosince** v 19.30 v Zrcadlové kapli Klementina. Znamý jazzový pianista Emil Viklický vybral útržky z projevů a dopisů Václava Havla a sestavil z nich text, který za doprovodu jazzového kvintetu přednesou herci Taťjana Medvecká a Jaromír Meduna. K vynikajícím domácím jazzovým hudebníkům se jako host přidá izraelský saxofonista Shlomi Goldenberg. Je třeba, aby si zájemci předem rezervovali místa na culture@prague.mfa.gov.il, vstupenky si poté zakoupí na místě.

ZTRACENÉ OBRAZY

■ V Galerii Roberta Guttmanna (U Staré školy) lze až do začátku dubna zhlédnout výstavu s názvem *Ztracené obrazy. Eugeen van Mieghem a židovští emigranti do Nového světa*.

Již třetí výstava muzea věnovaná fenoménu uprchlíků se zaměřuje na emigraci milionů obyvatel z východní Evropy do Ameriky na konci 19. a počátku 20. století. Jedním z hlavních center této emigrace se stal přístav v Antverpách a belgická lodní společnost Red Star Line, která mezi lety 1873–1934 přepravila asi 2,3 milionu evropských emigrantů do Nového světa. Mezi nimi byly také statisíce východoevropských Židů, kteří prchali před bídou, trvalým útlakem a opakujícími se vlnami pogromů. Tento exodus v antverpském přístavu zachytil zdejší malíř Eugeen van Mieghem (1875–1930). Vedle padesáti děl Eugeena van Mieghema výstava představuje také plakáty společnosti Red Star Line a dobové fotografie antverpského přístavu (více viz *Rch* 10/2015). Galerie má otevřeno denně kromě soboty a židovských svátků od 9 do 16.30 hodin.

PŘEDNÁŠKA O 3D MÓDĚ

■ Nejočekávanějším zahraničním hostem devátého ročníku festivalu designSUPERMARKET je izraelská módní návrhářka Danit Peleg, která v Praze během přednášky promluví o konceptu oděvů, které se tisknou na domácí 3D tiskárně, a představí svou takto vyrobenou módní kolekci včetně bot a doplňků. Přednáška (pronesená v angličtině) Danit Peleg se uskuteční v pátek **11. prosince** od 18.30 v Design Stage, 5. patře Kafkova domu (nám. Franze Kafky 3, Praha 1). O víkend **12. a 13. 12.** bude na festivalu otevřena také expozice, která představí tvorbu této designérky.

ŽIDOVSKÁ OBEC V PRAZE

(Maiselova 18, Praha 1, velký sál)

Káva o čtvrté

■ Pokračujeme v maratonu na téma „migrační“ a hledáme odpověď na otázku, zda „má Evropa budoucnost“. Ve středu **2. prosince** přijde na „Kávu“ MUDr. **Petr Geřábek**, veterán české mise v Afghánistánu ISAF a účastník aktuální mise Resolute Support. Kavárna je přístupná od 14.00, beseda začíná v 15.30 hodin. Připravuje a moderuje Honza Neubauer.

SVÁTKY SVĚTEL**V JERUZALÉMSKÉ SYNAGOZE**

■ V neděli **6. prosince** v 16.00 hodin se v Jeruzalémské synagoze (Jeruzalémská ul. 7, Praha 1 – Nové Město) koná slavnostní zapálení první chanukové svíce. Požehnání pronese a svíci zapálí vrchní pražský rabin David Peter, chanukové písně zazpívají děti z dětského divadla Feigele pod vedením Vídy Neuwirthové, na varhany zahraje Václav Peter, odpolednem vás provede Milan Hein, jako vzácný host odpoledne přijde Josef Somr. Srdečně zveme!

(Upozorňujeme, že synagoga není vytápěna a že z bezpečnostních důvodů nebude umožněn vstup se zavazadly.)

CHANUKA 5776

■ Srdečně zveme na společnou oslavu svátku Chanuka dne **12. prosince**. Program: oslavy zahájí chanukový běh (viz info na str. 22). Sraz je v 17.30 u Parkhotelu (Praha 7), další sraz je v 18.15 na náplavce Na Františku. V 19.00 se koná zapalování svícnu před Židovskou radnicí a od 20.00 začíná hlavní program.

Letos v něm účinkují Anna Polívková a Iby Pop, Zig Zag Step, Hugo Hromas předvede kuchařskou show, zahraje a zazpívá Petra Erneyi se svým jazzovým quartetem a další... Vstupné (zahrnuje občerstvení po hlavním programu): dospělí 150 Kč (do 4. 12.), 200 Kč (po 4. 12.); senioři nad 65 let a studenti 70 Kč, děti do 15 let zdarma. Vstupenky lze zakoupit v pokladně ŽOP a v Lauderových školách.

CHANUKA PRO DĚTI

■ Chanuková oslava pro děti se koná **13. prosince** od 14 hodin ve velkém sále Židovské obce v Praze. Vystoupí děti z divadla Feigele s novou hrou, zahrají a zazpívají, promluví pan rabin a potom přijde klaun Aleš. Přijďte, těšíme se na vás!

**ODDĚLENÍ PRO VZDĚLÁVÁNÍ
A KULTURU ŽM V PRAZE**

(Maiselova 15, Praha 1, 3. patro)

■ 8. 12. v 18.00: **Jeruzalém ve světle chanukových svícňů**. Chanuka, někdy nazý-

**KULTURNÍ
POŘADY**

Foto Karel Cudlín.

vaná také Svátek světél, symbolizuje víru ve vítězství dobra nad zlem. Přijďte se dozvědět o dávné tradici tohoto svátku a projděte se díky projekci po uličkách jeruzalémské ortodoxní čtvrti Me'a Še'arim osvětlené nesčetnými chanukovými svícny. Přednáška Jana Neubauera doprovázená bohatým obrazovým materiálem. Vstupné 30 Kč.

■ 15. 12. v 18.00: **Gottfried Bloch: Psychoanalytik vzpomíná na holocaust**. Vloni vyšla v českém překladu kniha vzpomínek českého rodáka Dr. Gottfrieda Blocha (1914–2008). Publikace je pozoruhodná nejen osobním příběhem jejího autora, ale také neobvyklým zpracováním zkušenosti holocaustu z pohledu psychoanalytika. Přednáška Martina Mahlera, viceprezidenta České psychoanalytické společnosti, je doplněna krátkým dokumentárním filmem o tomto lékaři a humanistovi. Vstup volný.

■ **Nedělní program pro děti a jejich rodiče**: 13. 12. ve 14.00: **Lviček Arje slaví Chanuku**. Prohlídka: Španělská synagoga. Jednotné vstupné 50 Kč.

■ **Výstava v prostorách OVK: Zmizelá židovská stopa**. Výstava fotografií Libora Cabáka. Od 4. listopadu 2015 do 7. ledna 2016. Po–čt 12–16, pá 10–12, během večerních programů a po domluvě.

**ODDĚLENÍ PRO VZDĚLÁVÁNÍ
A KULTURU ŽM V PRAZE****Maiselova synagoga**

(Maiselova 10, Praha 1)

■ 3. 12. v 19.30: **Kvarteto Hanse Krásy**. Koncert, na jehož programu je *Smyčcový kvartet č. 2 D dur* od A. P. Borodina, *Téma a variace pro smyčcové kvarteto* od H. Krásy a *Smyčcový kvartet č. 1 e moll „Z mého života“* od B. Smetany. Vstupenky lze zakoupit v Maiselově synagoze nebo v Informačním a rezervačním centru ŽMP (Maiselova 15, Praha 1). Vstupné 150 Kč.

■ 13. 12. v 17.00: **Naše 20. století: pohled z druhé strany**. Pokračování pamětnického cyklu. Pozvání přijali Jiří Čejka (*1929), skaut odsouzený za protikomunistickou činnost, a Vladimír Tuček (*1927), který se

kvůli židovskému původu stal obětí nacistické perzekuce. Moderuje novinář a dokumentarista Adam Drda. Vstup volný.

■ 16. 12. v 19.00: **Sekulární společnost a duchovní život**. Diskusní večer projektu Dialog spiritualit, při kterém budou rozmlouvat římskokatolický kněz a přednosta Ústavu etiky na 3. lékařské fakultě UK Marek O. Vácha a zemský rabin K. E. Sidon. Moderuje Miloš Hrdý. Vstup volný.

■ 22. 12. v 19.00: **Kořeny židovské hudby**. Koncert uskupení Gran Duetto Concertante tvořeného flétnistou Janem Riedlbauchem a kytarovým virtuosem Miloslavem Klaussem. Zazní mimo jiné díla A. Vivaldiho, F. Mendelssohna-Bartholdyho, G. Faurého ad. Vstupenky lze zakoupit v kanceláři festivalu na adrese Novoměstské radnice – Karlovo náměstí 1/23, Praha 2, a v síti Ticketpro. Vstupné 350Kč /175Kč.

**ODDĚLENÍ PRO VZDĚLÁVÁNÍ
A KULTURU ŽMP V BRNĚ**

(tř. Kpt. Jaroše 3, Brno)

■ 1. 12. v 18.00: **Tanec s Tórou (Dancing with Torah)** – promítání 60minutového dokumentárního filmu Roberta O. Curryho o tom, jak se svitek Tóry z hořovické synagogy dostal díky židovskému chlapci Zachovi do Muzea holocaustu v Dallasu (angl. s českými titulky). Film uvede informacemi o historii a současnosti synagogy v Hořovicích architekt J. Klenovský. Vstupné 30 Kč.

■ 3. 12. v 17.00: **Fotografické obrazy z vily Tugendhat** – vernisáž výstavy fotografií Libora Teplého. Vstup volný. Výstava je přístupná po celý prosinec.

■ 6. 12. v 10.30: **Talit – 613 příkázání skrývá jeden šál**. Nedělní dětská dílna, v níž si účastníci mohou upravit něco ze svého šatníku. Na dílnu si přineste bavlněný šátek, tričko či plátěnou tašku. Program se uskuteční v sále Turistického a informačního centra ŽOB na židovském hřbitově v Brně-Židenicích. Vstupné 30 Kč.

■ 8. 12. v 18.00: **Jak se žilo Židovkám ve středověku?** Jak se žilo židovským ženám ve středověkém Sfaradu a Aškenázu? Přednáška Hany Nely Palkové. Vstupné 30 Kč.

■ 15. 12. v 18.00: **Jdi a zapal světlo! O svátku Makabejců**. Přednáška Táni Klementové. Vstupné 30 Kč.

■ 17. 12. v 18.00: **Na slovíčko, pane profesore...** Beseda s prof. JUDr. **Pavlem Holländerem**, filozofem práva a autorem řady vědeckých prací. Prof. Holländer byl 20 let soudcem Ústavního soudu ČR, z toho deset let jeho místopředsedou. Tématem besedy bude rozmanitost pojmání práva, spravedlnosti a morálky. Vstupné 30 Kč.

LAUDEROVY ŠKOLY V PRAZE

■ In medias res – 2. ročník konference:

V polovině listopadu se na Lauderových školách konal druhý ročník studentské konference *In medias res*, jejímž cílem bylo představit studentům odborníky z nejrůznějších oblastí. K naší velké radosti poznání neodmítli americký velvyslanec pan Andrew Schapiro ani izraelský velvyslanec Gery Koren. Mezi dalšími přednášejícími byli Leo Pavlát, Tomáš Pojar, Stanislav Komárek, Jiří Padevět, Petr A. Bílek, Ivan Oliva, František Kostlán, Vladimír Urbánek, Martin Hrehorčák, Erik Tabery a mnozí další. Každý den se studenti zúčastnili tří různých bloků a mohli si vybrat nejméně z 9 přednášek. Konference se zúčastnili i studenti z ostatních pražských gymnázií, několik seniorů z Hagiboru a někteří rodiče.

■ **Světový den židovského studia:** V neděli 15. 11. proběhl ve škole 5. ročník Světového dne židovského studia. Jeho letošním tématem bylo: Lásky: oddanost, vášně a zrada. V dopolední části studijního dne vystoupila rebecin Elise Peter Apfelbaum s textovým šiurem o *Písní písní* a po ní vzácný host rabi Herschel Gluck pronesl řeč na téma Lásky v židovské tradici – její význam a vyjádření, ve které reflektoval i aktuální situaci ve Francii. V odpolední části programu vystoupil spisovatel Jan David Novotný s přednáškou o různých podobách lásky a jejich odrazu v literatuře a divadle. Program zakončil psychoterapeut Tomáš Rektor s velice sugestivní přednáškou o svých zkušenostech s láskou z terapeutické praxe. (Tento program se uskutečnil s podporou Pincus Foundation for Jewish Education in the Diaspora a ve spolupráci s organizací Chinuch.)

■ V prosinci nás čekají oslavy Chanuky, v jejich rámci již tradiční **chanukový bazar**. Koná se **10. 12.** od 15 hodin v budově školy. Více info viz www.lauder.cz.

PROGRAM BEJT SIMCHA

■ **Chanuka opět společně:** V sobotu **12. 12.** proběhne společná oslava svátku Chanuka s bohatým programem na ŽOP (viz strana 21). Rezervace vstupenek je možná na e-mailu: kehila@bejtsimcha.cz nebo na telefonu 603 393 558. Zájemce, kteří se budou chtít zúčastnit chanukového běhu, prosíme o včasnou rezervaci nejpozději do **8. 12.** na chanukabeh2015@gmail.com. Upozornujeme také, že vstupenky jsou do 4. 12. za sníženou cenu 150 Kč pro dospělé a pro seniory nad 65 let a studenty za 70 Kč. Děti do 15 let mají vstup zdarma.

■ **Chanukový workshop pro děti:** V neděli 6. 12. se od 15.00 koná v Bejt Simcha (Maiselova 4, Praha 1) workshop pro děti.

VÝZVY, ZPRÁVY

INZERCE

V případě zájmu prosím o zprávu na kehila@bejtsimcha.cz nebo na tel.: 603 393 558.

■ **Pravidelné akce:** Ivrit – hodiny hebrejštiny pro začátečníky každé úterý od 18.00; kurz pro pokročilé ve čtvrtek od 18 hodin; pro středně pokročilé od 19.30; úvod do judaismu **se koná** každé úterý od 19.45. *bs*

LIMMUD 2016

■ Limmud 2016 začíná dostávat první obrysy. Zapište si do diářů – další ročník se uskuteční v termínu 25.–29. 5. 2016 opět v hotelu Panorama v Blansku a celý se poneše v duchu svátku Lag ba-omer. Pokud již nyní víte, že byste chtěli přiložit ruku k dílu jako dobrovolník, prosím, napište nám svou nabídku co nejdříve na e-mail vanova.tereza@gmail.com. Těšíme se na vás! (Dovolujeme si upozornit, že letos není v termínu žádný státní svátek a středa–pátek jsou normální pracovní dny.) *ew*

VÝZVA

■ Hledám kontakt na Jana Freibergera, který se narodil v roce 1937 a přežil Terezín, resp. na jeho rodinu. Janův otec, Rudolf Freiberger, vedl v ghettu technické dílny a po válce byl obžalován jako „koleborant“. Těž hledám jakékoli fotografie Rudolfa Freibergera.

Případné informace, prosím, zasílejte na adresu: Anna.Hajkova@warwick.ac.uk. Předem děkuji za jakoukoli pomoc.

VÝZVA K VÝSTAVĚ O JUBILEJNÍ SYNAGOZE

■ Židovská obec v Praze hledá pro připravovanou výstavu o dějinách budovy Jubilejní (Jeruzalémské) synagogy v Jeruzalémské ulici dokumenty, fotografie a předměty, které s touto synagogou souvisejí.

Proběhla tam svatba vašich předků? Máte ze svatby fotografie? Máte modlitební řád synagogy s věnováním rabína? Slavnostní čepici hlavního kantora? Prosíme, najděte je a podělte se o ně. Cokoli může být důležité. Podělte se, prosím, také o své vzpomínky spojené s touto budovou, včetně poválečného období a doby normalizace. [Pavel Veselý, vesely@kehilaprag.cz](mailto:Pavel.Vesely@kehilaprag.cz).

KULTURNÍ PROGRAM DSP HAGIBOR

■ 6. prosince od 11.00: Koncert dětí – ze tříd Pavly Jahodové a manželů Slivanských.

■ 7. prosince od 10.30: Klezmer Mazltov – zpěv Elsa Dunajová, klarinet Milan Kostiuik, klavír Pavla Přerovská Kostičková.

■ 13. prosince od 15.00: Koncert studentů Státní konzervatoře v Praze – klavírní spolupráce Aneta Majerová Dorůžková.

■ 15. prosince od 10.30: Dopolední koncert – na violoncello hraje Petr Nouzovský a jeho hosté.

CHARITATIVNÍ BAZAR

■ Český výbor KKL-JNF vás jako každý rok zve na charitativní bazar, který potrvá do **17. prosince**, a to každý všední den kromě pátku od 10 do 17.00 v prostorách klubu Gešer, Maiselova 18. *zv*

BESAMIM

■ Besamim – výuka izraelských lidových tanců: pravidelné kurzy (úplní začátečníci i pokročilí) probíhají každý čtvrtek od 19 do 22 hodin v ZŠ Jiřího z Poděbrad, Praha 3. Bližší info naleznete na www.besamim.cz, besamim@volny.cz, tel.: 603 852 917.

CENA MAXE BRODA 2016

■ Společnost Franze Kafky vyhlásila 22. ročník studentské literární soutěže o nejlepší esej CENA MAXE BRODA. Tři témata, na která mohou psát mladí lidé své soutěžní texty, znějí: Esaj o povídce Franze Kafky Ortel (uplynulo 100 let od jejího prvního knižního vydání); Můj kandidát na prezidenta. Esaj o prezidentství; Krize evropských hodnot? Humanita ve světle současného dění.

■ Uzávěrka pro příjem prací je **25. dubna 2016**. Texty v rozsahu maximálně 5 normostran je potřeba poslat či odevzdat v pěti kopiích na adresu: Společnost Franze Kafky, Široká 14, Praha 1. Cena Maxe Broda je dotována: 1. místo – 6000 Kč, 2. místo – 3500 Kč, 3. místo – 2000 Kč. Další podrobnosti najdete na webových stránkách (www.franzkafka-soc.cz), nebo zatelefonujte na tel. č. 224 227 452 či napište na e-mailovou adresu uherkova@franzkafka-soc.cz.

Ad Rch 11/2015

V listopadovém čísle Rch jsem postrádal zmínku o židovských studentech, kteří byli v listopadu 1939 zatčeni a deportováni do Sachsenhausenu. Nevím, kolik jich bylo, ale vím o jednom, jmenoval se Juraj Havas, byl to student medicíny, který byl posmrtně po válce promován. Má desku na zdi hřbitova. S pozdravem, Pavel Král

ŽNO BRATISLAVA

V **decembri** srdečně blahoželáme našim členom: pani MUDr. Katarína Blatná – 65 rokov; pani Helena Borská – 88 rokov; pán Henrich Fundárek – 87 rokov; pani MUDr. Dagmar Gavorníková – 60 rokov; pán Dr. Pavel Gross – 80 rokov; pani Lucia Holoubková – 90 rokov; pani PhMr. Oľga Horská-Hadrabová – 80 rokov; pani Matilda Hrabovecká – 91 rokov; pán Pavol Just – 75 rokov; pani Marie Kannoová – 95 rokov; pán Juraj Kohlmann – 77 rokov; pani Ing. Eva Mosnáková – 86 rokov; pán Ing. Peter Redlich – 73 rokov; pani Eva Švigutová – 72 rokov; pán Tomáš Weiss – 55 rokov, a pani Otilia Winterová – 100 rokov.

Ad mea veesrim šana!

ŽNO BANSKÁ BYSTRICA

Srdečne blahoželáme našim členom, ktorí oslávili v **októbri** a slávia v **decembri** sviatok svojich narodenín: pani Johanna Ambróšová, nar. 23.11. – 83 rokov; pani Alica Frühwaldová, nar. 11.12. – 68 rokov, a pani Darina Kartalová, nar. 13.11. – 65 rokov. Všetkým úprimne prajeme veľa zdravia, spokojnosti a pohody.

Ad mea veesrim šana!

ŽO BRNO

V **prosinci** oslavujú své narodeniny: pan Jiří Berger, nar. 22.12. – 71 let; pani Alžběta Bláhová, nar. 11.12. – 85 let; pan Petr Bureš, nar. 14.12. – 38 let; pan Dmitrij Flajšmann, nar. 22.12. – 71 let; pani Olga Flasarová, nar. 16.12. – 62 let; pani Eugenia Kuznetcova, nar. 22.12. – 28 let; pan Marek Ohad Müller, nar. 20.12. – 40 let; pani Tatjana Pelíšková, nar. 24.12. – 60 let; pan Pavel Pisk, nar. 7.12. – 49 let, a pani Magdalena Shira Strachová, nar. 14.12. – 41 let.

Ad mea veesrim šana!

ŽO DĚČÍN

V **prosinci** oslavujú: pan Martin Beganyi, nar. 29.12. – 38 let; pan Mgr. Tomáš Bergman, nar. 30.12. – 62 let, a pan Ing. Viktor Schwarz, nar. 29.12. – 93 let.

Ad mea veesrim šana!

ŽO KARLOVY VARY

V **prosinci** oslaví narodeniny: pani Anna Kavková, nar. 8.12. – 73 let; pan Pavel Horák, nar. 13.12. – 59 let, a pani Magda Horatzká, nar. 18.12. – 93 let.

Ad mea veesrim šana!

ŽNO KOŠICE

V **decembri** oslaví narodeniny: pani MUDr. Juliana Filová – 79 rokov; pán Ing. Michal Klein – 78 rokov; pani Eliševa Landauová – 91 rokov; pán MUDr. Vladimír Langer – 62 rokov; pán Alexander Mittelmann – 63 rokov; pani Edita Šalamonová – 92 rokov; pani Eva Weiczenová – 63 rokov, a pani Magda Zádorová – 96 rokov.

Ad mea veesrim šana!

ŽO OLOMOUC

V **prosinci** oslaví narodeniny: pan Martin Cvrkál, nar. 27.12. – 42 let; pan Miroslav Dostál, nar. 25.12. – 59 let; slečna Renata Gregorová, nar. 24.12. – 46 let; pan MUDr. Oto Košta, nar. 14.12. – 59 let; pan Stanislav Poskočil, nar. 13.12. – 81 let; paní Doc. PhDr. Lucy Topolská, nar. 31.12. – 82 let; pani Alžběta Večeřová, nar. 19.12. – 85 let; pan Roman Majer, nar. 28.12. – 37 let; pan Petr Kubalek, nar. 7.12. – 77 let; pani Eva Poláková, nar. 9.12. – 62 let; pan Jiří Kliměš, nar. 2.12. – 40 let, a Eva Kliměšová, nar. 3.12. – 3 roky.

Ad mea veesrim šana!

ŽO OSTRAVA

V **prosinci** oslaví narodeniny: pan Jindřich Markovič, nar. 8.12. – 68 let; pan Alfréd Synek, nar. 11.12. – 90 let; pani Helena Jüngerová, nar. 26.12. – 69 let, a pan Vladimír Weiss, nar. 30.12. – 69 let.

Ad mea veesrim šana!

ŽO PLZEŇ

V **prosinci** oslaví narodeniny: pan Petr Uhel, nar. 8.12. – 36 let; pani Hana Herzová, nar. 13.12. – 66 let, a pani Eva Šašková, nar. 23.12. – 64 let. Všem jubilantům přejeme hodně zdraví, štěstí a spokojenosti.

Ad mea veesrim šana!

ŽO PRAHA

V **prosinci** oslavují narodeniny: pani Raissa Biller, nar. 24.12. – 85 let; pani Regina Froňková, nar. 30.12. – 93 let; pan Artúr Grünzweig, nar. 10.12. – 90 let; pani Filipína Herrlichová, nar. 11.12. – 91 let; pani Zuzana Holitscherová, nar. 19.12. – 88 let; pani Jarmila Horalová, nar. 27.12. – 99 let; pan Eric Hubscher, nar. 11.12. – 95 let; pani Edita Kosinová, nar. 16.12. – 94 let; pan Tomáš Lederer, nar. 11.12. – 81 let; pan Juraj Lukáš, nar. 15.12. – 87 let; pani Evelína Merová, nar. 25.12. – 85 let; pani Markéta Nováková, nar. 5.12. – 93 let; pani Zuzka Podmelová, nar. 10.12. – 94 let; pan Miloš Povondra, nar. 9.12. – 91 let; pani Helena Sofrová, nar. 20.12. – 86 let; pani Věra Švejcarová, nar. 10.12. – 86 let; pan Oldřich Vinař, nar. 9.12. – 90 let; pani Alice Horská, nar. 15.12. – 89

let, a pan Otto Stern, nar. 19.12. – 89 let. Přejeme hodně zdraví, štěstí a spokojenosti.

Ad mea veesrim šana!

Úmrtí:

Dne 7. 11. zemřela pani Hana Eisenbergerová ve věku 89 let. Se zesnulou jsme se rozloučili 10. 11. v obřadní síni NŽH, obřad provedl vrchní pražský rabín David Peter.

Zichrona livrach!

ŽNO PREŠOV

V mesiaci **november** sa dožili jubileí títo členovia: pani Agi Fränklová, nar. 16.11. – 69 rokov; pán Ladislav Brenner, nar. 23.11. – 64 rokov, a pán MUDr. Martin Hrehorčák, nar. 29.11. – 44 rokov.

V mesiaci **december** sa dožívajú jubileí: pán Eugen Rochlitz, nar. 22.12. – 91 rokov; pani JUDr. Soňa Goldenbergová, nar. 10.12. – 71 rokov; pán Ján Fränkl, nar. 17.12. – 70 rokov; pán Bernard Lichtig, nar. 14.12. – 68 rokov; pani MUDr. Zuzana Červeňáková, nar. 28.12. – 60 rokov; pán Mgr. Peter Čentík, nar. 12.12. – 55 rokov, a pán Marcel Izrael, nar. 28.12. – 38 rokov. Prajeme im veľa zdravia.

Ad mea veesrim šana!

ŽNO RIMAVSKÁ SOBOTA

V **decembri** blahoželáme našim členom: pani Eva Rothová – 74 rokov; pani Eva Tömöšváryová – 35 rokov a predseda obce MUDr. Dušan Rybár – 70 rokov.

Ad mea veesrim šana!

ŽO TEPLICE

V **prosinci** oslaví narodeniny: pani Anna Birková, nar. 2.12. – 53 let; pan Jiří Merta, nar. 4.12. – 22 let; pan František Váňa, nar. 27.12. – 43 let; pani Alice Sikytová, nar. 5.12. – 51 let, a pani Renata Drechslerová, nar. 11.12. – 84 let.

Ad mea veesrim šana!

ŽO ÚSTÍ NAD LABEM

V **prosinci** oslaví narodeniny pani Mgr. Lia-na Novotná, pani Alena Borská, pani Helena Klimentová, pani Veronika Rechová a pani Jitka Meserszmidová.

Ad mea veesrim šana!

Na ŽO ÚL se uskutečnilo setkání s bývalou členkou obce, pani Malvínou Hoffmannovou a jejím manželem. Její otec M. Adler byl členem výboru ŽNO ÚL a spoluzakladatel modlitebny obce. Vzpomínala na dobu, kdy zde žila a s rodiči chodila do zdejší židovské komunity. Ohodnotila úpravy budovy obce a vnitřních prostor, které postupně vznikaly za finanční podpory ŽMP a FŽO. V současné době pani Malvína již několik roků pracuje a žije s rodinou v USA. Setkání bylo zajímavé a vyprávění o tehdejší životě obce přínosné. Židovští spoluobčané, kteří trvale žijí mimo ČR, nás průběžně kontaktují, když hledají své přátele a příbuzné.

PAŘÍŽSKÝ TEROR A KONSPIRAČNÍ TEORIE

V pátek 13. listopadu v noci došlo v Paříži k teroristickému útoku, v němž islamističtí radikálové zabil 132 osob a stovky dalších zranili. V médiích a na sociálních sítích se brzy objevily konspirační teorie, které tvrdí, že za útoky stojí sionisté a Izrael, v podobném duchu psal oficiální deník palestinské samosprávy. Také někteří evropští politici nezaváhali a dali atentát do souvislostí s izraelsko-arabským sporem: švédská ministryně zahraničí Margot Wallströmová sdělila, že v boji proti radikalizaci se musíme podívat na situaci na Blízkém východě, kde například Palestinci vidí, že neexistuje žádná budoucnost. Předseda nizozemské Socialistické strany Jan Marijnissen prohlásil, že akční atentátů jednali částečně pod tlakem frustrace z palestinsko-izraelského konfliktu.

TEROR V IZRAELI

Vlna vražedných útoků v Izraeli pokračuje: od začátku října do 24. listopadu zabil jednotliví palestínští útočníci 21 osob (včetně jednoho amerického studenta a jednoho eritrejského uprchlíka), a to nejen v oblasti Západního břehu. Ve vnitřním Izraeli v městečku Kirjat Gat byla pobodána třináctiletá dívka, dva lidi zabil útočník v telavivské soukromé synagoze. K událostem viz komentář na straně 21.

JONATHAN POLLARD NA SVOBODĚ

V listopadu byl propuštěn na svobodu jednašedesátiletý Jonathan Pollard, který v 80. letech poskytl izraelským výzvědným službám tisíce tajných dokumentů, které získal v americké vojenské rozvědce. Po svém odhalení byl odsouzen k trestu doživotního vězení v USA.

Jonathan Pollard se narodil v americké židovské rodině v roce 1954, po studii nastoupil jako analytik k námořním zpravodajcům, kde pracoval i s utajenými materiály. Dospěl k závěru, že USA zatajuje před Izraelem důležité informace týkající se jeho národní bezpečnosti. Z vlastní vůle pak v roce 1984 zkontaktoval izraelskou rozvědku a nabídl jí své služby. Už v roce 1985 byla však jeho činnost prozrazena a Pollard byl spolu se svou tehdejší manželkou, která mu pomáhala, zatčen a odsouzen. Jeho trest byl však podle kritiků zbytečně exemplární a přísný, několikanásobně vyšší, než padaly v obdobných případech špiónů pomáhajících americkým spojencům.

ZPRÁVY ZE SVĚTA

Chanuka v Jeruzalémě. Foto Karel Cudlín, 2014.

CHANUKA V MARSEILLE

I po pařížských útocích a poté, co přívrženci Islámského státu pobodali v Marseille muslimskou ženu a židovského učitele, chtějí chabadničtí Židé v centru tohoto jihofrancouzského města tradičně zapálit svíce na chanukovém svícnu. Jejich představitel rabi Emmanuel Taubenblatt prohlásil, že není třeba všest hlavu, že „světlo je symbolem vítězství“. Chabad pokládá útoky za ojedinělou záležitost a domnívá se, že vztahy mezi Araby a Židy v Marseille jsou dobré.

SOUTĚŽ NA CHANUKIJI

Bílý dům letos vypsál soutěž na chanukiji s nejzajímavějším příběhem – ta, která zvítězí, bude rozsvícena v sídle amerického prezidenta. Tradici chanukových oslav v Bílém domě zahájil prezident George W. Bush, pokračoval v ní prezident Clinton (za jeho časů začaly i chanukové party pro židovský personál a hosty). Obamova administrativa v minulosti vybírala chanukije různého původu – jedna pocházela ze synagogy zničené hurikánem Sandy, jedna z židovsko-arabské školy v Jeruzalémě, roku 2013 zapůjčilo svícen z 19. století pražské Židovské muzeum.

BRUMBÁL PROTI BOJKOTU

Poté, co spisovatelka J. K. Rowlingová podepsala otevřený dopis kritizující kulturní bojkot Izraele, dostala na svůj twitterový

účet záplavy nesouhlasných vzkazů. Brání se jim tím, že vkládá jedné z hlavních postav svých knih o Harrym Potterovi, řediteli čarodějnické školy Albusu Brumbálovi, do úst argumenty proti bojkotu a nutnosti dialogu s Izraelem: „Brumbál je akademik a domnívá se, že určité komunikační cesty by měly vždycky zůstat otevřené.“

DOHODA MEZI SEZNAMKAMI

Dosavadní konkurenti v oblasti seznamování na internetu pro židovské zájemce, JDate a JSwipe, uzavřeli dohodu. Loni v říjnu žalovala společnost Spart Networks (jež vlastní server JDate) konkurenční s tím, že jí v rámci internetových seznamek patří obchodní značka na písmeno J (Jewish) a že má též patent na technologii, která vyhledává vhodné životní partnery. Soudní při nakonec ukončila dohoda, na jejímž základě obě firmy splynuly a spojily své zkušenosti a znalosti, aby, jak stojí ve společném prohlášení, „v budoucnu lépe sloužily židovské komunitě“.

OCENĚNÍ PRO KLEZMER

Kongresová knihovna USA vyhláší každoročně 15 umělců, kterým následně pomáhá sehnat dotace ze soukromých fondů. Letos patřil k oceněným i hudební historik, instrumentalista a interpret klezmerové hudby Michael Alpert za to, že „od 70. let působí jako klíčová osobnost ve znovuzrození východoevropské hudby a kultury“. Alpert, jenž hrál v několika klezmerových uskupeních, mj. s Davidem Krakauerem, založil klezmerovou skupinu Kapelye, která hraje jidiš písně v autentickém předválečném stylu.

(am, ztis.cz)

Vydává Federace židovských obcí v ČR, Maiselova 18, 110 01 Praha 1, IČO: 00438341, www.fzo.cz. Redakce a administrace: Izraelská 1, 130 00 Praha 3, telefon/fax 226 235 217, e-mail: roschodes@sefer.cz. Redakce: Alice Marxová (šéfredaktorka), Jiří Daniček. Sekretariát a výtvarná spolupráce: Anna Tomášková. Vychází měsíčně, nevyžádané rukopisy se nevracejí. Číslo indexu 47 680. Distribuci pro předplatitele provádí v zastoupení vydavatele společnost Česká pošta a. s. Objednávky na bezplatné infolince České pošty 800 300 302 nebo 954 302 007(16), písemně na adrese: Česká pošta, s. p. oddělení periodického tisku Olšanská 38/9, 225 99 Praha 3, e-mail: postabo.prstc@cpost.cz. Předplatné pro Slovensko MAGNET press, Slovakia s.r.o. P.O. Box 169, 830 00 Bratislava, tel.: 00421-2-67201931-33, fax: 00421-2-67201910 (20,30), e-mail: predplatne@press.sk. Předplatné do zahraničí vyřizuje administrace Roš chodes. MKČR E922, ISSN 121074 68. Toto číslo vychází 1. 12. 2015.

Cena 20 Kč (0,90 €)